

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Speciální pedagogika

Studijní obor: Speciální pedagogika pro vychovatele

SMYSLOVÉ VÝCHOVY SENZORY TRAINING

Bakalářská práce: 11–FP–KSS– 1036

Autor:

Lucie Veruňková

Podpis:

Vedoucí práce: Mgr. Pavlína Roudná

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
54	9	0	9	12	2

V Liberci dne:

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Lucie VERUŇKOVÁ
Osobní číslo: P09000622
Studijní program: B7506 Speciální pedagogika
Studijní obor: Speciální pedagogika pro vychovatele
Název tématu: Smyslové výchovy
Zadávající katedra: Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl: Charakterizovat smyslové výchovy na speciální základní škole. Zjistit, která smyslová výchova je u dětí nejoblíbenější a navrhnout doporučení pro zlepšení vnímání smyslových výchov dětmi.

Požadavky: Formulace teoretických východisek, příprava průzkumu, sběr dat, interpretace a vyhodnocení dat, formulace závěrů.

Metody: Dotazník, pozorování.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

MATĚJČEK, Zdeněk, POKORNÁ, Marie. Radosti a strasti. 1. vyd. Ji-
nočany: H+H, 1998. 205 s. ISBN 80-86022-21-8.

MAZAL, Ferdinand. Pohybové hry a hraní. 1. vyd. Olomouc: Hanex,
2000. 296 s. ISBN 80-85783-29-0.

PIPEKOVÁ, Jarmila (ed.). Kapitoly ze speciální pedagogiky. 2. rozš.
a přepr. vyd. Brno: Paido, 2006. 404 s. ISBN 80-7315-120-0.

SKALKOVÁ, Jarmila. Obecná didaktika. 2. rozš. a aktualiz. vyd. Praha:
Grada, 2007. 322 s. ISBN 978-80-247-1821-7.

VÍTKOVÁ, Marie (ed.). Integrativní speciální pedagogika. 2. rozš.
a přepr. vyd. Brno: Paido 2004. 463 s. ISBN 80-7315-071-9.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Pavlína Housová

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce: 1. dubna 2011

Termín odevzdání bakalářské práce: 27. dubna 2012

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.
děkan

L.S.

doc. PaedDr. PhDr. Ilona Pešatová, Ph.D.
vedoucí katedry

dne 22 -04- 2011

Čestné prohlášení

Název práce: Smyslové výchovy
Jméno a příjmení autora: Lucie Veruňková
Osobní číslo: P09000622

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložila elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedla jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne:

Lucie Veruňková

Poděkování:

Dovoluji si tímto poděkovat za spolupráci, odbornou pomoc a trpělivost svému vedoucímu bakalářské práce Mgr. Pavlíně Roudné, která mi svými cennými radami pomohla k vypracování této bakalářské práce. V neposlední řadě bych také chtěla velmi poděkovat své kamarádce Mgr. Vladěce Vaňkové za radu a pomoc a své rodině za trpělivost.

Název bakalářské práce: Smyslové výchovy

Jméno a příjmení autora: Lucie Veruňková

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2012/2013

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Pavlína Roudná

Anotace

Bakalářská práce se zabývá problematikou smyslových výchov na speciální základní škole. Cílem této práce je zjistit, která smyslová výchova je u žáků na prvním i druhém stupni a v pomocných třídách nejoblíbenější a která je méně oblíbená. Práce je rozdělena do dvou stěžejních částí. V části teoretické jsou definovány pojmy smyslové výchovy, mentální retardace, zabývá se edukací jedinců s mentálním postižením, členěním speciálních škol. V části praktické je pomocí dotazníkové metody na druhém stupni a pozorováním na prvním stupni a v pomocných třídách zjišťováno, která ze smyslových výchov je u žáků nejoblíbenější. Do průzkumu se zapojilo 37 žáků druhého stupně a 35 žáků prvního stupně a pomocných tříd. Výsledky šetření prokázaly, že u žáků na druhém stupni je nejoblíbenější pracovní výchova a u žáků na prvním stupni a v pomocných třídách je nejoblíbenější hudební výchova.

Klíčová slova: smyslové výchovy, mentální postižení, vzdělávání, speciální školy, speciální vzdělávací potřeby

Title of the bachelor's thesis: Sensory educations

Name and surname of the author: Lucie Veruňková

Academic year of submitting of the bachelor's thesis: 2012/2013

Head of the bachelor's thesis: Mgr. Pavlína Roudná

Summary:

The bachelor's thesis deals with the problems of sensory educations at Special elementary school. The goal of the work is to find out, which sensory education is for the first and second grade pupils and pupils of remedial classes the most popular and less popular. The work is divided into two main parts. In the theoretical part are defined terms of sensory education, mental retardation, it deals with education of persons with mental disabilities, special school structuring. In practical part it is investigated which of the sensory educations is the most popular among pupils, namely by using the questionnaire method on the second grade and by observation on the first grade and in remedial classes. In the research were involved 37 pupils of the second grade and 35 pupils of the first grade and remedial classes. The results of the research proved that the most popular sensory education among second grade pupils is work education and among first grade pupils and pupils of remedial classes it is music education.

Key words: sensory education, mental disability, education, special schools, special educational needs

Obsah

Obsah	8
Úvod	9
I Teoretická část.....	10
1 Edukace jedinců s mentálním postižením	10
2 Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami	11
3 Legislativa	14
4 Členění speciálních škol a zařízení pro jedince s mentálním postižením z hlediska věku.....	17
5 Základní vzdělávání žáků s mentální retardací.....	18
5.1 Základní škola praktická.....	18
5.2 Základní škola speciální	19
5.3 Přípravný stupeň základní školy speciální.....	20
5.4 Rehabilitační vzdělávací program	20
5.5 Další formy vzdělávání žáků s mentálním postižením.....	21
6 Mentální retardace	21
6.1 Četnost mentálně postižených v populaci	22
6.2 Klasifikace mentální retardace	22
6.3 Psychologické zvláštnosti jedinců s mentální retardací	23
7 Vzdělávací oblasti.....	24
7.1 Umění a kultura	26
7.2 Člověk a svět práce.....	28
7.3 Člověk a zdraví.....	30
7.4 Člověk a komunikace	34
II Praktická část	37
8 Cíl bakalářské práce.....	37
8.2 Stanovené předpoklady.....	37
8.3 Charakteristika zařízení, ve kterém probíhalo výzkumné šetření.....	37
8.4 Použité metody	38
8.5 Popis zkoumaného souboru	39
8.6 Přehled zjištěných údajů a jejich interpretace	39
9 Shrnutí výsledků průzkumu.....	50
Závěr	50
Seznam použitých zdrojů.....	53
Seznam příloh	55

Úvod

Tématem bakalářské práce jsou smyslové výchovy na speciální škole. Téma bylo zvoleno s ohledem na práci ve speciální základní škole, kde jsou smyslové výchovy na rozvrhu každý den.

Cílem předložené bakalářské práce je charakterizovat smyslové výchovy na speciální základní škole a zjistit, která smyslová výchova je u dětí nejoblíbenější a navrhnout doporučení pro zlepšení vnímání smyslových výchov dětmi.

Předmětem zkoumání předložené bakalářské práce je zjistit, jaké smyslové výchovy se na speciální škole učí, jaká smyslová výchova je u dětí ze speciální základní školy oblíbená a jakou mají smyslové výchovy vliv na rozvoj vnímání dětí v pomocných třídách.

Bakalářská práce vychází z hlavního předpokladu, že žáci 1. stupně mají nejraději hudební výchovu, žáci 2. stupně mají nejraději pracovní výchovu. Lze předpokládat, že u dětí v pomocných třídách vedou smyslové výchovy ke zlepšení jejich vnímání.

Pro ověření předpokladu byla pro předloženou bakalářskou práci zvolena metoda pozorování u všech žáků a metoda dotazníku u žáků 2. stupně.

Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. V teoretické části bakalářské práce se autor zabývá systémem školství v České republice, vzděláváním žáků se speciálními potřebami, legislativním vymezením pedagogické integrace, věkovou zvláštností v pomocné třídě ve speciální škole a dělením smyslové výchovy. V praktické části práce se autor zabývá prací ve smyslových výchovách prostřednictvím vzorku respondentů tvořeném žáky speciální školy.

Smyslem a účelem předložené bakalářské práce je navrhnout doporučení pro zlepšení vnímání smyslových výchov dětmi.

I Teoretická část

1 Edukace jedinců s mentálním postižením

Legislativně je vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v České republice zakotveno v *Zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon)* a *Vyhlášce č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných*.

Pedagogickým dokumentem, který usměrňuje vzdělávání na všech typech škol, které poskytují předškolní, základní i středoškolské vzdělávání, je *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* (dále jen RVZ ZV), *Rámcový vzdělávací program pro gymnaziální vzdělávání*, které charakterizují vzdělávání, jeho cíle, vymezují klíčové kompetence, vzdělávací oblasti a průřezová témata. Cílem vzdělávání je jak získání patřičných znalostí a dovedností, tak také schopností pro samostatný život. Snahou pedagogů by mělo být vytvoření optimálních podmínek k rozvoji osobnosti každého dítěte, k učení i ke komunikaci s ostatními a pomoci mu, aby dosáhlo co největší samostatnosti.

„Podmínky pro vzdělávání dětí se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním se vztahují k druhu a stupni postižení dítěte a jsou plně vyhovující, jestliže:

je u dětí s *mentální retardací* zajištěno:

- osvojení specifických dovedností zaměřených na zvládnutí sebeobsluhy,
- osvojení základních hygienických návyků v úrovni odpovídající věku dítěte a stupni postižení,
- jsou využívány vhodné kompenzační (technické a didaktické) pomůcky,
- přítomnost asistenta pedagoga (podle míry a stupně postižení),
- počet dětí ve třídě je snížen.

je u dětí s více vadami a autismem zajištěno:

- osvojení specifických dovedností, zaměřených na sebeobsluhu,
- vzdělávací prostředí je klidné a pro dítě podnětné,
- přítomnost asistenta pedagoga,
- počet dětí ve třídě je snížen,
- jsou využívány vhodné kompenzační (technické a didaktické) pomůcky,

- jsou zajištěny další podmínky podle druhu a stupně postižení.“ (Pipeková, 2006, s. 278)

2 Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Za žáky se speciálními vzdělávacími potřebami jsou považováni žáci se zdravotním postižením (tělesným, zrakovým, sluchovým, mentálním, autismem, vadami řeči, souběžným postižením více vadami a vývojovými poruchami učení nebo chování), žáci se zdravotním znevýhodněním (zdravotním oslabením, dlouhodobým onemocněním a lehčími zdravotními poruchami vedoucími k poruchám učení a chování) a žáci se sociálním znevýhodněním (z rodinného prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, ohrožení sociálně patologickými jevy, s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou a žáci v postavení azylantů a účastníků řízení o udělení azylu).

Vzdělávání žáků se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním

U žáků zdravotně postižených nebo zdravotně znevýhodněných je třeba uplatňovat při jejich vzdělávání speciálně pedagogické postupy a alternativní metody – zaměřit se na rozvíjení rozumových schopností, orientačních dovedností, zlepšování sociální komunikace a dalších specifických dovedností žáků.

Základní vzdělávání žáků se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním vyžaduje odbornou připravenost pedagogických pracovníků, podnětné a vstřícné školní prostředí, které za přispění všech podpůrných opatření - logopedická péče, prostorová orientace a samostatný pohyb zrakově postižených, zraková stimulace, práce s optickými pomůckami, čtení a psaní Braillova písma, zdravotní tělesná výchova, komunikační a sociální dovednosti - umožňují žákům rozvíjení jejich vnitřního potenciálu, směřuje je k celoživotnímu učení, k odpovídajícímu pracovnímu uplatnění, a tím podporuje jejich sociální integraci

Podmínky vzdělávání žáků se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním

- respektování zdravotního stavu a individuálních potřeb žáků
- využívání všech podpůrných opatření při vzdělávání žáků – výukové programy, didaktické, kompenzační a relaxační pomůcky

- diferenciaci a individualizaci vzdělávacího procesu při organizaci činností, při stanovování obsahu, forem i metod výuky
- zohlednění druhu, stupně a míry postižení nebo znevýhodnění při hodnocení výsledků vzdělávání
- bezbariérový přístup
- spolupráce s rodiči nebo zákonnými zástupci žáka, školskými poradenskými zařízeními a odbornými pracovníky školního poradenského pracoviště, v případě potřeby spolupráce s odborníky z jiných resortů (zejména při tvorbě individuálních vzdělávacích plánů)
- spolupráce s ostatními školami, které vzdělávají žáky se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním
- podpora nadání a talentu žáků vytvářením vhodné vzdělávací nabídky – nabídka kroužků
- uplatňování alternativní formy komunikace – znaková řeč, Braillovo písmo, náhradní formy komunikace
- působení asistenta pedagoga ve třídě

Vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním

Do této skupiny patří žáci, kteří pocházejí z prostředí sociálně nebo kulturně a jazykově odlišného od prostředí, v němž vyrůstají žáci pocházející z majoritní populace. Jsou to žáci z různých u nás již žijících menšin nebo žáci přicházející k nám v rámci migrace (především azylanti a účastníci řízení o udělení azylu). Žáci se mohou setkávat s různými obtížemi pro svou jazykovou odlišnost nebo proto, že jsou hluboce ovlivněni svými rodinami a jejich kulturními vzorci, projevujícími se v chování, jednání, odlišné hodnotové stupnici, stylu života, pojetí výchovy dětí, vztahu ke vzdělání apod. Žáci z rodinného prostředí s nízkým sociálně kulturním a ekonomickým postavením jsou častěji ohroženi sociálně patologickými jevy. Proto je nezbytné i všem těmto žákům věnovat specifickou péči v rozsahu, který potřebují.

Pozornost bude proto u těchto žáků věnována osvojení českého jazyka, ale i seznámení s českým prostředím, jeho kulturními zvyklostmi a tradicemi. Na druhé straně je však třeba zajistit těmto žákům, ve shodě se školským zákonem a za podmínek stanovených tímto

zákonem, vzdělávání v jazyce příslušné národnostní menšiny a zajistit možnost získávat v průběhu školní docházky i takové informace, které jim umožní vybírat si z nich prvky pro budování své vlastní identity. K tomu je potřebné doplnit vzdělávací obsah specifickými materiály o historii, kultuře a tradicích jejich národnosti.

Dlouhodobým cílem školy je integrace žáků z odlišného kulturního a sociálně znevýhodňujícího prostředí, ochrana jejich minoritní kultury a podpora jejich úspěšnosti v majoritní společnosti.

Podmínky vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním

Pro úspěšné vzdělávání žáků z kulturně odlišného, a s tím i mnohdy spojeného sociálně znevýhodňujícího prostředí, je nejdůležitějším činitelem především učitel, který své žáky i jejich rodinné prostředí dobře zná, dovede volit vhodné přístupy a vytvářet ve třídě i ve škole příznivé společenské klima.

- individuální nebo skupinovou péči
- pomoc asistenta pedagoga
- menší počet žáků ve třídě
- odpovídající metody a formy práce
- specifické učebnice a materiály
- pravidelnou komunikaci a zpětnou vazbu
- spolupráci s psychologem, speciálním pedagogem – etopedem, sociálním pracovníkem, případně s dalšími odborníky

Péče o žáky s kombinovaným postižením

Žáci, u nichž má vyučující podezření na kombinované postižení či na zhoršení postižení, jsou posílány se souhlasem zákonných zástupců na vyšetření do Speciálně pedagogického centra. V případě, že je žákovi diagnostikován určitý typ postižení, jsou doporučeny i postupy výchovného působení.

Někteří žáci jsou na doporučení Speciálně pedagogického centra a dalších odborníků vzdělávání podle individuálních vzdělávacích plánů. Někteří žáci pracují pod dohledem asistenta pedagoga.

Žáci jsou vzděláváni v malých kolektivech a je brán ohled na jejich možnosti a schopnosti. K rozvoji jejich osobnosti jsou využívány rehabilitační a didaktické pomůcky a vzdělávací programy.

3 Legislativa

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

Tento zákon zahrnuje mj. oblast vzdělávání dětí, žáků, studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů nadaných.

V § 16 vymezuje tři základní kategorie dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami:

- zdravotní postižení je pro účely tohoto zákona mentální, tělesné, zrakové nebo sluchové postižení, vady řeči, souběžné postižení více vadami, autismus a vývojové poruchy učení nebo chování,
- zdravotní znevýhodnění je pro účely tohoto zákona zdravotní oslabení, dlouhodobá nemoc nebo lehčí zdravotní poruchy vedoucí k poruchám učení a chování, které vyžadují zohlednění při vzdělávání,
- sociální znevýhodnění je pro účely tohoto zákona -
 1. rodinné prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, ohrožení sociálně patologickými jevy,
 2. nařízená ústavní výchova nebo uložená ochranná výchova,
 3. postavení azylanta a účastníka řízení o udělení azylu na území České republiky podle zvláštního právního předpisu.

Speciální vzdělávací potřeby dětí, žáků a studentů zjišťuje školské poradenské zařízení.

Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na vzdělávání, jehož obsah, formy a metody odpovídají jejich vzdělávacím potřebám a možnostem, na vytvoření

nezbytných podmínek, které toto vzdělávání umožní, a na poradenskou pomoc školy a školského poradenského zařízení. Pro žáky a studenty se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním se při přijímání ke vzdělávání a při jeho ukončování stanoví vhodné podmínky odpovídající jejich potřebám. Při hodnocení žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami se přihlíží k povaze postižení nebo znevýhodnění. Délku středního a vyššího odborného vzdělávání může ředitel školy ve výjimečných případech jednotlivým žákům nebo studentům se zdravotním postižením prodloužit, nejvýše však o 2 školní roky.

Děti, žáci a studenti se zdravotním postižením mají právo bezplatně užívat při vzdělávání speciální učebnice a speciální didaktické a kompenzační učební pomůcky poskytované školou. Dětem, žákům a studentům, kteří nemohou vnímat řeč sluchem, se zajišťuje právo na bezplatné vzdělávání pomocí nebo prostřednictvím znakové řeči. Dětem, žákům a studentům, kteří nemohou číst běžné písmo zrakem, se zajišťuje právo na vzdělávání s použitím Braillova hmatového písma. Dětem, žákům a studentům, kteří se nemohou dorozumívat mluvenou řečí, se zajišťuje právo na bezplatné vzdělávání pomocí nebo prostřednictvím náhradních způsobů dorozumívání.

Vyžaduje-li to povaha zdravotního postižení, zřizují se pro děti, žáky a studenty se zdravotním postižením školy, popřípadě se souhlasem krajského úřadu v rámci školy jednotlivé třídy, oddělení nebo studijní skupiny s upravenými vzdělávacími programy. Žáci s těžkým mentálním postižením, žáci s více vadami a žáci s autismem mají právo se vzdělávat v základní škole speciální, nejsou-li vzdělávání jinak.

Zákon č. 158 ze dne 15. března 2006, kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním a školním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání ve znění zákona č. 383/2005 Sb., kterým se mění doba povinné školní docházky u žáků se zdravotním postižením a to výjimečných případech do 26 let věku.

Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.

Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami se uskutečňuje s pomocí podpůrných opatření, která jsou odlišná nebo jsou poskytována nad rámec individuálních pedagogických a organizačních opatření spojených se vzděláváním žáků stejného věku ve školách, které nejsou samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením.

Podpůrnými opatřeními při speciálním vzdělávání se pro účely této vyhlášky rozumí využití speciálních metod, postupů, forem a prostředků vzdělávání, kompenzačních, rehabilitačních a učebních pomůcek, speciálních učebnic a didaktických materiálů, zařazení předmětů speciálně pedagogické péče, poskytování pedagogicko-psychologických služeb, zajištění služeb asistenta pedagoga, snížení počtu žáků ve třídě, oddělení nebo studijní skupině nebo jiná úprava organizace vzdělávání zohledňující speciální vzdělávací potřeby žáka.

Za žáky s těžkým zdravotním postižením se pro účely této vyhlášky považují žáci s těžkým zrakovým postižením, těžkým sluchovým postižením, těžkou poruchou dorozumívacích schopností, hluchoslepí, se souběžným postižením více vadami, s autismem, s těžkým tělesným nebo těžkým či hlubokým mentálním postižením. Těmto žákům s ohledem na rozsah speciálních vzdělávacích potřeb náleží nejvyšší míra podpůrných opatření.

V § 6 tato vyhláška stanovuje rámcovou podobu individuálně vzdělávacího plánu. V § 3 vymezuje formy speciálního vzdělávání žáků se zdravotním postižením apod.

Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.

Tato vyhláška vymezuje poskytování poradenských služeb (kdo a jakým způsobem), typy školských poradenských zařízení a obsah jejich činnosti.

Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky.

4 Členění speciálních škol a zařízení pro jedince s mentálním postižením z hlediska věku

Předškolní věk (3 – 6 – 7 let)

- mateřská škola (možnost integrace mentálně postiženého dítěte),
- speciální třídy pro mentálně postižené při mateřské škole,
- speciální mateřská škola,
- stacionáře (zdravotnické zařízení),
- ústavy sociální péče pro jedince mentálně postižené: s denním, týdenním pobytem, s trvalou péčí.

Školní věk (6 – 7 – 15 let, event. 19 let)

- speciální třídy při základní škole,
- základní škola praktická (devítiletá povinná školní docházka),
- základní škola speciální (desetiletá povinná školní docházka),
- ústavy sociální péče pro jedince mentálně postižené.

Adolescence (15 – 17, event. 21let – 26 let)

- odborné učiliště (dvou až tříleté),
- praktická škola,
- praktická profesní příprava,
- záuční a zácvikové kurzy,
- ústavy sociální péče pro jedince mentálně postižené.

Dospělí (nad 21 let)

- večerní škola,
- kurzy k doplnění vzdělání,
- ústavy sociální péče pro jedince mentálně postižené,
- chráněné dílny,
- chráněné bydlení (Pešatová, Tomická, 2007, s. 77-80).

5 Základní vzdělávání žáků s mentální retardací

Vyhláška č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných vymezuje formy speciálního vzdělávání žáků se zdravotním postižením následujícím způsobem:

- formou individuální integrace,
- formou skupinové integrace,
- ve škole samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením (speciální škole), to znamená v základní škole praktické nebo v základní škole speciální,
- kombinací uvedených forem.

„Individuální integrací se rozumí vzdělávání žáka v běžné základní škole nebo v případech hodných zvláštního zřetele ve speciální škole určené pro žáky s jiným druhem postižení.

Skupinovou integrací se rozumí vzdělávání žáka ve třídě, oddělení nebo studijní skupině zřízené pro žáky se zdravotním postižením v běžné škole nebo ve speciální škole určené pro žáky s jiným druhem zdravotního postižení.“ (Švarcová, 2006, s. 72)

Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami vyplývajícími ze snížené úrovně jejich rozumových schopností se uskutečňuje s pomocí podpůrných opatření, která jsou odlišná nebo jsou poskytována nad rámec individuálních pedagogických a organizačních opatření spojených se vzděláváním žáků stejného věku ve školách, které nejsou samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením (v běžných školách).

5.1 Základní škola praktická

„Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami vyplývajícími z lehké mentální retardace, případně jiné úrovně snížení rozumových schopností se vzdělávají v *základní škole praktické*. Posláním základní školy praktické je speciálními výchovnými a vzdělávacími prostředky a metodami umožnit žákům dosáhnout co nejvyšší úrovně znalostí, dovedností a osobnostních kvalit při respektování jejich individuálních zvláštností a možností. Konečným cílem výchovné a vzdělávací práce je příprava žáků na zapojení, v optimálním případě na úplnou integraci do běžného života.

Výchovný a vzdělávací proces se v základní škole praktické přizpůsobuje úrovni psychofyzického rozvoje žáků. Vzhledem ke značné variabilitě jejich schopností a dosažené

úrovně vedomostí, dovedností a návyků je nezbytné uplatňovat při jejich vzdělávání individuální přístup, odpovídající jejich vývojovým a osobnostním zvláštnostem.“ (Švarcová, 2006, s. 73)

Mezi žáky základních škol praktických nacházíme děti s různými typy postižení a s různou mírou mentální retardace. Někdy bývají do těchto škol zařazováni nejen žáci s mentální retardací, ale i žáci, jejichž rozumové schopnosti se pohybují téměř na hranici průměru nebo v oblasti lehkého podprůměru, kteří však z různých důvodů neprospívali dobře na základní škole. Mezi žáky základní školy praktické se můžeme setkat s dětmi s poruchami koncentrace pozornosti, s dětmi hyperaktivními, s dětmi psychicky labilními či nemocnými, s dětmi se specifickými poruchami učení a někdy i žáky s více vadami, v kombinaci mentálního postižení s tělesnou či smyslovou vadou.

Určitou část žáků tvoří děti romského etnika, ať už mentálně retardované, intelektově lehce podprůměrné, nebo i průměrné, handicapované pouze odlišnými návyky, chováním či nedostatečnou znalostí českého jazyka.

Poněkud znepokojujícím jevem v poslední době je skutečnost, že v základních školách praktických stoupá počet žáků s poruchami chování, kteří jsou spíše obtížně vychovatelní než mentálně retardovaní. Tito žáci, kteří v těchto školách často narušují proces vyučování, by měli být ponecháni v běžných základních školách a jejich kázeňské problémy by se měly řešit spíše etopedickými než psychopedickými přístupy. (Švarcová, 2006)

5.2 Základní škola speciální

Základní škola speciální vychovává a vzdělává žáky s takovými nedostatky rozumového vývoje, pro které se nemohou vzdělávat podle vzdělávacích programů běžné základní školy ani základní školy praktické, jsou však schopni osvojit si elementární vzdělání. Obsah výchovně vzdělávací činnosti se zaměřuje na osvojování a rozvíjení přiměřených poznatků a pracovních dovedností, rozvíjení komunikačních a motorických schopností a vypěstování návyků a dovedností samostatnosti a sebeobsluhy, potřebných ke snižování závislosti na péči dalších osob. V těchto školách se vzdělávají zpravidla žáci s mentálním postižením středního až těžkého stupně. Vzdělávání žáků s tímto postižením je natolik náročnou a složitou činností, že vyžaduje nejen odborné speciálně - pedagogické vzdělání učitelů a dalších pracovníků školy, ale také vhodně upravené podmínky: nízký počet žáků ve třídě, školní třídy přizpůsobené jejich potřebám, speciální učebnice a pracovní sešity, přizpůsobený časový

rozvrh a především klidné, nehlukné a nestresující školní prostředí, které poskytuje žákům pocit bezpečí a jistoty a umožňuje jejich koncentraci na školní práci.

Těžiště práce základní školy speciální spočívá ve výchovné a vzdělávací činnosti zaměřené na poskytování elementárních vědomostí, dovedností, na vytváření návyků potřebných k uplatnění v praktickém životě a na rozvíjení duševních i tělesných schopností žáků, založeném na důsledném respektování jejich individuálních zvláštností. (Švarcová, 2006)

5.3 Přípravný stupeň základní školy speciální

Důležitým úkolem speciálního školství je umožnit vzdělávání i dětem, které byly v minulosti osvobozovány od povinné školní docházky a považovány za nevzdělavatelné.

Prvním úspěšným krokem k zařazení žáků s těžkými formami mentálního postižení do speciálních škol bylo zřízení přípravného stupně základní školy speciální. Přípravný stupeň poskytuje přípravu na vzdělávání dětem s těžkým mentálním postižením, souběžným postižením více vadami nebo autismem. Do přípravného stupně lze zařadit dítě od pěti let věku nebo dítě, kterému byl z důvodu zdravotního postižení povolen odklad povinné školní docházky, a to se souhlasem zákonného zástupce a na základě doporučení školského poradenského zařízení a odborného lékaře.

Přípravný stupeň si klade za cíl umožnit školní vzdělávání těm žákům s mentálním postižením, kteří by vzhledem k těžšímu stupni mentální retardace a případně dalším důvodům (zdravotním, případně i sociálním) nebyli schopni školního vzdělávání, ale u nichž jsou patrné určité předpoklady rozvoje rozumových schopností, které by jim perspektivně mohly umožnit absolvovat základní školu speciální nebo alespoň její část.

5.4 Rehabilitační vzdělávací program

Tento vzdělávací program je určen dětem s těžkými formami mentálního postižení, které mají v důsledku svého postižení zpravidla i závažné poruchy motoriky, komunikačních schopností a řadu dalších závažných omezení. Rozvoj psychiky těchto dětí je neoddelitelně spjat s rozvíjením jejich tělesných funkcí, zejména motoriky, a kromě vzdělávací péče vyžaduje i intenzivní rehabilitační péči.

5.5 Další formy vzdělávání žáků s mentálním postižením

V zájmu zpřístupnění vzdělání žákům s mentálním postižením v blízkosti jejich bydliště může ředitel běžné základní školy v rámci skupinové integrace žáků se zdravotním postižením zřídit třídu, případně více tříd pro žáky s mentálním postižením.

Lze také zřizovat třídy nebo oddělení při speciálních školách pro žáky jiného stupně či typu postižení, to znamená třídy základních škol praktických při speciálních základních školách, a naopak třídy speciálních základních škol při základních praktických školách, dále pak speciální třídy pro žáky s autismem a třídy pro žáky s více vadami.

Uvedených možností mohou využívat i ústavy sociální péče, které mohou otevírat třídy speciálních základních škol i v podobě odloučených pracovišť jak základních škol běžných, tak základních škol praktických a speciálních.

6 Mentální retardace

„*Mentální retardace* je souhrnné označení vrozeného postižení rozumových schopností, které se projeví neschopností porozumět svému okolí a v požadované míře se mu přizpůsobit.

Je definována jako neschopnost dosáhnout odpovídajícího stupně intelektového vývoje (méně než 70% normy), přestože jedinec s postižením byl přijatelným způsobem výchovně stimulován.

Hlavními znaky mentální retardace jsou nedostatečný rozvoj myšlení a řeči, omezená schopnost učení a z toho vyplývající i obtížnější adaptace na běžné životní podmínky. Limitovaný rozvoj rozumových schopností bývá spojen s postižením či změnou dalších schopností a s odlišnostmi ve struktuře osobnosti.

Toto postižení je vrozené, dítě se již od počátku svého života nevyvíjí standardním způsobem. (Na rozdíl od demence, která vzniká později a je pro ni typický úbytek již rozvinutých schopností).

Je to postižení trvalé, přestože je v závislosti na etiologii a kvalitě stimulace možné dosáhnout určité zlepšení. Horní hranice dosažitelného rozvoje každého takto postiženého člověka je dána jak závažností a příčinou defektu, tak individuálně specifickou vhodností působení prostředí, tj. výchovných, výukových a terapeutických vlivů.“ (Vágnerová, 2008, s. 289)

6.1 Četnost mentálně postižených v populaci

Mentálně postižení tvoří jednu z nejpočetnějších skupin mezi všemi jedinci s postižením. „Absolutní počet mentálně postižených v naší populaci není znám. Na základě kvalifikovaných odhadů se uvádí, že v současné době jsou mentální retardací postižena asi 3% občanů, z nichž největší počet – téměř 2,6% - připadá na postižené lehkou mentální retardací. Lidé s těžkou a hlubokou mentální retardací je přibližně 0,1 – 0,2% v populaci.“ (Švarcová, 2006, s. 39)

Chlapci i dívky bývají postiženi v přibližně stejné míře, občas je uváděna o něco vyšší četnost mentální retardace u dětí mužského pohlaví.

6.2 Klasifikace mentální retardace

„Důležitým kritériem hodnocení poruchy rozumových schopností je jejich závažnost, tj. kvantita úbytku (resp. zachování) příslušných kompetencí. Lze ji určit srovnáním úrovně schopností mentálně postiženého jedince s normou, tj. pomocí psychologické diagnostiky inteligence. Modální průměrný výkon má hodnotu IQ 100, hranici mentálního postižení je IQ 70.

Lehká mentální retardace IQ 50 - 70

Lidé s lehkou mentální retardací dovedou i v dospělosti uvažovat v nejlepším případě na úrovni dětí středního školního věku. Respektují základní pravidla logiky, ale nejsou schopni myslet abstraktně, v jejich verbálním projevu chybí většina abstraktních pojmů. Myšlení a řeč jsou konkrétní. Jejich verbální projev je jednodušší, užívají kratších vět, objevují se zde občasné nepřesnosti sémantického i syntaktického charakteru. Ani jejich výslovnost nebývá zcela bezchybná. Jsou schopni se učit, zejména pokud jsou respektovány jejich možnosti. V dospělosti mohou dosáhnout určité samostatnosti, jsou pracovně včlenitelní, potřebují pouze dohled a oporu.

Středně těžká mentální retardace IQ 35 – 49

Uvažování jedinců se středně těžkou mentální retardací lze přirovnat k myšlení předškolního dítěte, které nerespektuje vždy pravidla logiky. V jejich slovníku chybějí i méně běžné konkrétní pojmy. Verbální projev bývá chudý, agramatický a špatně artikulovaný.

Učení je limitováno na mechanické podmiňování, k zafixování čehokoli je třeba četného opakování. Jsou schopni osvojit si běžné návyky a jednoduché dovednosti, především v oblasti sebeobsluhy. Mohou vykonávat jednoduché pracovní úkony, pokud se nevyžaduje přesnost a rychlost. Potřebují trvalý dohled.

Těžká mentální retardace IQ 20 – 34

Lidé s těžkou mentální retardací jsou v dospělosti schopni chápat jen základní souvislosti a vztahy, uvažují na úrovni batolete. Omezení je zřejmé i v oblasti řeči, naučí se nanejvýš jen několik špatně artikulovaných slovních výrazů, které navíc používají nepřesně. Někdy nemluví vůbec. Jejich učení je značně limitováno a vyžaduje dlouhodobé úsilí, i pak zvládnou pouze základní úkony sebeobsluhy a plnění několika pokynů. Často jde o kombinované postižení, mnozí z nich mají postiženou i motoriku, trpí epilepsií apod. Jsou závislí na péči jiných lidí.

Hluboká mentální retardace IQ 0 – 19

Ve většině případů jde o kombinované postižení. Poznávací schopnosti se téměř nerozvíjejí, lidé s hlubokou mentální retardací jsou maximálně schopni diferencovat známé a neznámé podněty a reagovat na ně libostí či nelibostí. Nevytvoří se ani základy řeči. Jsou komplexně závislí na péči jiných lidí, obvykle bývají umisťováni do ústavů sociální péče.“ (Vágnerová, 2008, s. 301 – 302)

6.3 Psychologické zvláštnosti jedinců s mentální retardací

Z hlediska psychické struktury osobnosti mentálně retardovaní jedinci netvoří homogenní skupinu, kterou by bylo možno jednoznačně charakterizovat. Každý mentálně postižený je *svébytný subjekt s charakteristickými osobnostními rysy*. Přesto se však u značné části z nich projevují určité společné znaky, jejichž individuální modifikace závisí na druhu mentální retardace, na její hloubce, rozsahu, na tom, zda jsou rovnoměrně postiženy všechny složky psychiky, nebo zda jsou výrazněji postiženy některé psychické funkce a duševní vývoj je nerovnoměrný.

„Mentální retardace se klinicky projevuje zejména:

- zpomalenou chápavostí, jednoduchostí a konkrétností úsudků
- sníženou schopností až neschopností komparace a vyvozování logických vztahů

- sníženou mechanickou a zejména logickou paměť
- těkavostí pozornosti
- nedostatečnou slovní zásobou a neobratností ve vyjadřování
- poruchami vizuomotoriky a pohybové koordinace
- impulsivností, hyperaktivitou nebo celkovou zpomaleností chování
- citovou vzrušivostí
- sugestibilitou a rigiditou chování
- nedostatky v osobní identifikaci a ve vývoji „já“
- opožděným psychosexuálním vývojem
- nerovnováhou aspirací a výkonů
- zvýšenou potřebou uspokojení a bezpečí
- poruchami v interpersonálních skupinových vztazích a v komunikaci
- sníženou přizpůsobivostí k sociálním požadavkům a některými dalšími charakteristickými znaky.“ (Švarcová, 2003, s. 35)

7 Vzdělávací oblasti

Vzdělávací obsah základního vzdělávání žáků s lehkou mentální retardací je, ve shodě s RVP ZV, rozdělen do devíti *vzdělávacích oblastí*. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním vzdělávacím oborem nebo více obsahově blízkými vzdělávacími obory:

- **Jazyk a jazyková komunikace** (*Český jazyk a literatura, Cizí jazyk*)
- **Matematika a její aplikace** (*Matematika a její aplikace*)
- **Informační a komunikační technologie** (*Informační a komunikační technologie*)
- **Člověk a jeho svět** (*Člověk a jeho svět*)
- **Člověk a společnost** (*Dějepis, Výchova k občanství*)
- **Člověk a příroda** (*Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis*)
- **Umění a kultura** (*Hudební výchova, Výtvarná výchova*)
- **Člověk a zdraví** (*Výchova ke zdraví, Tělesná výchova*)
- **Člověk a svět práce** (*Člověk a svět práce*)

Vzdělávací obsah vzdělávání žáků se středně těžkým mentálním postižením v základní škole speciální je rozdělen do devíti *vzdělávacích oblastí*. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním vzdělávacím oborem nebo více obsahově blízkými vzdělávacími obory.

- **Jazyková komunikace** (Čtení, Psaní, Řečová výchova)
- **Matematika a její aplikace** (Matematika)
- **Informační a komunikační technologie** (Informační a komunikační technologie)
- **Člověk a jeho svět** (Člověk a jeho svět)
- **Člověk a společnost** (Člověk a společnost)
- **Člověk a příroda** (Člověk a příroda)
- **Umění a kultura** (Hudební výchova, Výtvarná výchova)
- **Člověk a zdraví** (Výchova ke zdraví, Tělesná výchova)
- **Člověk a svět práce** (Člověk a svět práce)

Žákům s nejtěžším mentálním postižením náleží nejvyšší míra podpůrných opatření. Těžiště práce spočívá v komplexním speciálně pedagogickém působení na tělesný a duševní vývoj žáků s respektováním jejich individuálních potřeb. Vyučování je uspořádáno jako otevřený variabilní proces. Z toho vyplývá i jiná organizace vzdělávání zohledňující speciální vzdělávací potřeby žáků. Vzdělávací obsah základního vzdělávání žáků s nejtěžšími formami mentálního postižení je rozdělen do pěti *vzdělávacích oblastí*, které jsou pojaty odlišně, stejně jako metody práce i speciálně upravené podmínky. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním vzdělávacím oborem nebo více obsahově blízkými vzdělávacími obory, které lze spojovat a vyučovat v blocích:

- **Člověk a komunikace** (Rozumová výchova, Řečová výchova)
- **Člověk a jeho svět** (Smyslová výchova)
- **Umění a kultura** (Hudební výchova, Výtvarná výchova)
- **Člověk a zdraví** (Pohybová výchova, Zdravotní tělesná výchova nebo Rehabilitační tělesná výchova)
- **Člověk a svět práce** (Pracovní výchova)

7.1 Umění a kultura

Tato vzdělávací oblast se realizuje ve vzdělávacích oborech *Hudební výchova* a *Výtvarná výchova*.

Vzdělávací oblast *Umění a kultura* provází žáky po celou dobu povinné školní docházky. Přispívá ke kultivaci osobnosti žáka tím, že dává prostor pro uplatnění jeho tvořivých schopností a zprostředkovává mu umělecké zážitky prostřednictvím vlastní tvorby. Naplňuje přirozenou potřebu projevit se. Ve výuce je možné přiblížit žákům hudební i výtvarné umění a působit tak na jejich estetické vnímání. Získané dovednosti mohou obohatit život v podobě náplně zájmových činností.

Vzdělávací oblast má významný rehabilitační a relaxační charakter. Na žáky působí harmonizující prostředí, ve kterém se snižuje jejich vnitřní napětí, psychická nevyváženost, nesoustředěnost a v mnohých případech i agresivita. Žáci s mentálním postižením mají předpoklady k osvojení hudebních a výtvarných dovedností a mohou v této oblasti dosahovat velice dobrých výsledků.

Vzdělávací obor *Hudební výchova* vytváří u žáků kladný vztah k hudbě, rozvíjí jejich hudebnost, podporuje schopnosti hudbu emocionálně prožít a poskytuje vhled do hudební kultury. Hudební činnosti podporují u žáků rozvoj hudebních schopností a individuálních hudebních dovedností – sluchových, rytmických, pěveckých, intonačních, instrumentálních, hudebně tvořivých, poslechových a pohybových. (Brychnáčová, 2005, s. 53).

Rytmická cvičení pozitivně ovlivňují i rozvoj řeči žáků.

Ve vzdělávacím oboru *Výtvarná výchova* dochází k poznávání prostředků výtvarného jazyka a k všestrannému prohlubování senzibility žáka. Prostřednictvím tvůrčích činností zaměřených na vnímání, tvorbu a interpretaci se rozvíjí smyslové vnímání, schopnost vyjadřovat a prezentovat emoce, představy, pocity, zkušenosti a myšlenky. Dále pomáhá uplatňovat neverbální komunikaci, zlepšovat jemnou motoriku a získávat tak všestranné dovednosti. Je třeba navozovat takové činnosti, ve kterých budou žáci úspěšní.

Návrh učiva hudební výchovy

- pochopení a interpretace rytmu podle koordinace motorické, zrakové a sluchové,
- zpěv lidových a umělých písní,
- rytmus a pohyb, hra na tělo,
- hra na jednoduché nástroje, nástroje Orffova instrumentáře,
- seznámení s hudebními pojmy, noty, notová osnova, hudební klíč,
- rozeznávání zvuků,
- poslech písní a skladeb různých hudebních žánrů a vybraných ukázek našich i zahraničních skladatelů a interpretů,
- seznámení s významnými hudebními skladateli,
- výška, síla, délka tónu,
- rozpoznání tempa a rytmu,
- zpěvní hlasy,
- zvuk hudebních nástrojů,
- melodie a skladby určené dětem,
- pochod podle hudebního doprovodu,
- pohybové hry s říkadly a dětskými popěvky,
- pohybový projev podle hudby – improvizace,
- hudebně relaxační techniky,
- základní taneční kroky jednoduchých tanců,
- relaxační techniky, muzikoterapie (Brychnáčová, 2006, s. 41, 42).

Návrh učiva výtvarné výchovy

- rozvíjení grafomotoriky,
- vnímání a hodnocení výsledků tvůrčích činností vlastních i ostatních i výsledků běžné a umělecké produkce (malba, kresba, ilustrace hračky, objekty)
- prostředky a postupy pro vyjádření emocí, pocitů, nálad a fantazijních představ (pohyb těla v prostoru, manipulace s objekty, malba a kresba, tradiční a netradiční prostředky a jejich kombinace)
- prezentace výsledků vlastních tvůrčích činností ve třídě i ve škole,
- netradiční výtvarné techniky,

- výběr a třídění výsledků vlastních tvůrčích činností pro prezentaci, vnímání a pozorování vlastních výsledků s výsledky ostatních (Brychnáčová, 2006, s. 43).

7.2 Člověk a svět práce

Vzdělávací oblast Člověk a svět práce je jednou ze stěžejních vzdělávacích oblastí v základním vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením. Zahrnuje široké spektrum nejen manuálních činností, ale i činností rozvíjejících klíčové kompetence, které vedou žáky k získání souboru vědomostí, základních pracovních dovedností a návyků v různých oblastech lidské činnosti. Cíleně se zaměřuje a systematicky ovlivňuje rozvíjení komunikačních, motorických a tvořivých schopností, zmírňuje motorické poruchy, zdokonaluje kognitivní funkce, stimuluje řeč a myšlení. Vede žáky k pozitivnímu vztahu k práci a přispívá k vytváření životní a profesní orientace žáků, k budoucímu pracovnímu zařazení.

U žáků s lehkým mentálním postižením trvá nácvik běžných dovedností a utváření návyků mnohem delší dobu než u žáků bez postižení, a proto je nutné s nácvikem začít co nejdříve. Z tohoto důvodu je této vzdělávací oblasti určena vyšší hodinová dotace.

Žáci se učí pracovat samostatně i v týmu a vážit si práce své i druhých. Seznamují se s různými materiály, s funkcí a užíváním vhodných pomůcek a nářadí. Vzdělávací oblast je realizována v průběhu celého základního vzdělávání.

Vzdělávací oblast je realizována ve vzdělávacím oboru *Pracovní výchova*.

Návrh učiva pracovní výchovy

Sebeobsluha:

- základní hygienické návyky, osobní hygiena,
- svlékání a oblékání oděvu, skládání oděvu, obouvání,
- běžná údržba oděvu a obuvi, ukládání, čištění,
- péče o osobní věci, uklízení a ukládání osobních věcí (Brychnáčová, 2006, s. 52).

Práce s drobným materiálem:

- pracovní pomůcky a nástroje, funkce a využití,
- jednoduché pracovní postupy a operace, organizace práce,

- lidové zvyky, tradice, řemesla, užití některých jednoduchých technik zpracování vybraných materiálů (Brychnáčová, 2006, s. 52).

Práce montážní a demontážní:

- stavebnice, plošné, prostorové, konstrukční, elektrotechnické, sestavování jednoduchých modelů, sestavování modelů,
- práce podle slovního návodu a jednoduché předlohy,
- montáž a demontáž jednoduchých předmětů (Brychnáčová, 2006, s. 52, 53).

Práce s technickými materiály:

- práce s různým materiálem podle podmínek a vybavení školy, materiály, vlastnosti, užití v praxi (dřevo, kov, plasty),
- pracovní pomůcky, nářadí a nástroje pro ruční pracování,
- jednoduché pracovní operace a postupy,
- řemesla a tradice,
- základní dovednosti ručních prací (Brychnáčová, 2006, s. 54).

Pěstitelské práce:

- základní podmínky pro pěstování rostlin, půda a její zpracování, výživa rostlin, osivo,
- pěstování rostlin ze semen v místnosti, na zahradě,
- pěstování pokojových rostlin, podmínky pro pěstování,
- zásady bezpečné práce s rostlinami,
- zelenina, osivo, sadba, podmínky a zásady pěstování, skladování, konzervování,
- okrasné květiny, pěstování okrasných dřevin a květin, využití květin, aranžování a jednoduchá vazba,
- ovoce, způsob pěstování, skladování, konzervování,
- léčivé rostliny, koření, léčivé účinky rostlin, rostliny jedovaté, alergie,
- chov zvířat v domácnosti, podmínky chovu, hygiena a bezpečnost chovu, kontakt se zvířaty (Brychnáčová, 2006, s. 53, 55).

Práce v domácnosti:

- základní vybavení kuchyně,
- potraviny, výběr, nákup a skladování potravin,
- stolování, jednoduchá úprava stolu, pravidla správného stolování,

- práce s drobným kuchyňským náčiním, bezpečnost zacházení s kuchyňskými pomůckami,
- drobné úklidové práce, utírání prachu, mytí nádobí, mytí podlahy, vysávání prachu, úklidové prostředky, údržba oděvů a textilií, prací a čisticí prostředky,
- zacházení s elektrickými spotřebiči, funkci a užití, ovládání, ochrana a údržba,
- bezpečnost provozu, nebezpečí úrazu elektrickým proudem (Brychnáčová, 2006, s. 54, 56).

7.3 Člověk a zdraví

Obsah vzdělávací oblasti se realizuje ve vzdělávacích oborech *Výchova ke zdraví* a *Tělesná výchova*, do níž je zahrnuta *Zdravotní tělesná výchova*.

Vzdělávací oblast Člověk a zdraví učí žáky pochopení zdraví jako vyváženého stavu tělesné a duševní pohody a základním poznatkům, které by měli využívat v každodenním životě. Respektuje celistvost osobnosti žáků, rovnoměrně rozvíjí fyzické i psychické schopnosti, pohybové dovednosti i sociální adaptaci. Umožňuje jim rozvíjení fyzických a zdravotních předpokladů pohybových možností. K osvojení dovedností a poznatků je třeba využívat vhodné motivace a činnosti, které posilují zájem žáků. Vede je k pochopení hodnoty zdraví, smyslu zdravotní prevence i problémů spojených s poškozením zdraví a uvědomění si povinnosti péče o své zdraví v přiměřené míře věku a schopnostem.

Vzdělávací obsah oblasti Člověk a zdraví prolíná do ostatních vzdělávacích oblastí, které jej doplňují, rozšiřují a využívají. Žáci se seznamují s různým nebezpečím, které ohrožuje zdraví v běžných i mimořádných situacích, osvojují si dovednosti a způsoby chování a rozhodování, které vedou k zachování a posílení zdraví. Tím je zajištěno utváření dovedností a návyků v oblasti zdravého životního stylu, osobní a duševní hygieny, výživy, pohybových aktivit apod.

Vzdělávací obor Výchova ke zdraví navazuje na obsah vzdělávací oblasti *Člověk a jeho svět*. Poskytuje žákům základní informace o člověku v souvislosti s preventivní ochranou jejich zdraví. Vede je ke zdravému způsobu života, k péči o své zdraví, jeho zlepšení a posílení. Žáci si upevňují hygienické, stravovací, pracovní i jiné zdravotně preventivní návyky, rozvíjejí sociální dovednosti a komunikaci, dovednosti odmítat škodlivé látky, předcházet úrazům a čelit vlastnímu ohrožení v různých situacích.

Vzdělávací obor *Tělesná výchova* umožňuje žákům aktivně využívat a ovlivňovat vlastní pohybové možnosti s ohledem na zdravotní a pohybová omezení. Ve shodě s věkem, postižením a pohybovými možnostmi je vede od spontánního pojetí pohybu k řízené pohybové aktivitě a vlastní pohybové seberealizaci. Směřuje k eliminování nedostatků v diferenciaci a koordinaci pohybů.

Pro pohybové vzdělávání žáků je důležité nejen rozvíjení pohybového nadání, ale zároveň i korekce zdravotních oslabení v běžných i specifických formách pohybového učení – v povinné tělesné výchově, případně ve zdravotní tělesné výchově. Korektivní a speciální vyrovnávací cvičení mohou být preventivně zařazována a využívána v hodinách tělesné výchovy všech žáků nebo jsou využívána pro žáky se zdravotním oslabením místo činností, které jsou kontraindikací jejich oslabení.

Žákům s trvale nebo přechodně změněným zdravotním stavem má škola povinnost současně nabídnout *Zdravotní tělesnou výchovu* jako alternativní formu tělesné výchovy, jejímž cílem je odstranění nebo zmírnění zdravotního oslabení žáků.

Zdravotní tělesná výchova využívá činností a zátěže, které nejsou kontraindikací zvýšené tělesné námahy zdravotního oslabení žáků. Specifické úkoly zdravotní tělesné výchovy vycházejí ze základních charakteristik zdravotního oslabení žáků. Obsah je vždy upravován vzhledem k míře a druhu zdravotního oslabení. Cílem je zmírnění nebo odstranění zdravotního oslabení a celkové zlepšení zdravotního stavu (Brychnáčová, 2006, s. 48).

Tělesná výchova má v systému výchovné péče o osoby s mentálním postižením důležité postavení právě vzhledem ke zvláštnostem motoriky, jimiž se tyto osoby v různé míře vykazují. Její cíle, obsahy a formy jsou proto značně variabilní (Valenta, Müller, 2007, s. 221).

Návrh učiva výchovy ke zdraví

- vztahy ve dvojici, kamarádství, přátelství, láska, partnerské vztahy, manželství a rodičovství,
- vztahy a soužití v prostředí rodiny, školy, vrstevnické skupiny,
- dětství, puberta, dospívání, tělesné změny,
- sexuální dospívání, prevence rizikového sexuálního chování, antikoncepce, těhotenství,
- výživa a zdraví, zásady zdravého stravování, vliv životních podmínek a způsobu stravování na zdraví, specifické druhy výživy,

- tělesná hygiena, zásady osobní a intimní hygieny, otužování, význam pohybu pro zdraví
- režim dne,
- ochrana před přenosnými i nepřenosiými chorobami, chronickým onemocněním a úrazy, bezpečné způsoby chování,
- relaxační techniky,
- civilizační choroby, zdravotní a sociální rizika zneužívání návykových látek,
- skryté formy a stupně individuálního násilí a zneužívání, sexuální kriminalita, šikana a jiné projevy násilí, formy sexuálního zneužívání dětí,
- dodržování pravidel bezpečnosti a ochrany zdraví, bezpečné prostředí ve škole, ochrana člověka za mimořádných událostí.

Návrh učiva tělesné výchovy

Činnosti ovlivňující zdraví:

- význam pohybu pro zdraví, pohybový režim, spontánní pohybové hry a činnosti,
- příprava organismu před pohybovou aktivitou, uklidnění po zátěži, protahovací cvičení,
- hygiena při tělesné výchově, osobní hygiena, hygiena cvičebního prostředí, vhodné oblečení a obuv,
- bezpečnost při pohybových činnostech v různém prostředí,
- rozvoj rychlostních, vytrvalostních, síkových a koordinačních schopností (Brychnáčová, 2006, s. 46, 47).

Činnosti ovlivňující úroveň pohybových dovedností:

- pohybové hry s různým zaměřením a využitím tradičního i netradičního náčiní, bez náčiní, motivační, tvořivé a napodobivé hry,
- základy gymnastiky, průpravná cvičení, cvičení s náčiním a na nářadí,
- rytmická a kondiční cvičení, vyjádření rytmu pohybem, sladění jednoduchého pohybu s hudbou, tanečky,
- základy atletiky, průpravné atletické činnosti, varianty chůze, starty, běhy na dráze, v terénu, běhy na krátké vzdálenosti, vytrvalostní běh, skok do dálky, skok do výšky, hod míčkem, hod granátem, vrh koulí,

- základy sportovních her, průpravné hry, základní manipulace s míčem a jiným herním náčiním, hry s upravenými pravidly,
- plavání,
- turistiky, pobyt v přírodě, základní poznatky z turistiky, chůze a orientace v terénu, táboření, základní turistické dovednosti, ochrana přírody,
- základní techniky jízdy na lyžích, na sánkách na bobech, pobyt v zimní přírodě, bezpečnost pohybu na horách a při pohybových aktivitách na sněhu (Brychnáčová, 2006, s. 47, 48, 49).

Činnosti podporující pohybové učení:

- komunikace v tělesné výchově, smluvené povely, signály, gesta, základy odborné terminologie, vzájemná komunikace při osvojovaných pohybových činnostech,
- historie a současnost sportu, významné sportovní soutěže,
- pravidla pohybových činností, základní pravidla her (Brychnáčová, 2006, s. 48).

Návrh učiva zdravotní tělesné výchovy

Činnosti podporující korekce zdravotních oslabení:

- konkrétní zdravotní oslabení, prevence, pohybový režim, vhodné oblečení a obuv, zásady správného držení těla, dechová cvičení, vnímání pocitů při cvičení,
- základní termíny osvojovaných činností, prevence a korekce oslabení, nevhodná cvičení a činnosti (Brychnáčová, 2006, s. 49, 50).

Speciální cvičení:

- základní cvičební polohy, základní technika cvičení, soubor speciálních cvičení podle typu oslabení, relaxační cvičení, dechová cvičení
- cvičení při oslabení podpůrně pohybového systému zaměřená na správné držení hlavy, pletence ramenního, postavení pánve, protahování svalů a vzpřimovačů páteře, zlepšení fyziologického rozsahu kloubů, spinální cvičení, posílení oslabených svalů a vzpřimovačů trupu,
- cvičení při oslabení vnitřních orgánů zaměřená na protažení a posílení svalstva, rozvoj hlavních a pomocných dýchacích svalů, zlepšení hrudního a bráničního dýchání při

větší tělesné zátěži, koordinaci srdečního, dýchacího a pohybového rytmu, rovnovážná a koordinační cvičení,

- cvičení při oslabení smyslových a nervových funkcí zaměřená na vyrovnávání svalové nerovnováhy, vyrovnávání funkční adaptability pohybového, srdečního, cévního a dýchacího systému, rozvíjení pohybové a prostorové koordinace, rovnovážných postojů, orientace v prostoru, zrakovou lokalizaci (Brychnáčová, 2006, s. 49,50).

7.4 Člověk a komunikace

Obsah vzdělávací oblasti Člověk a komunikace se realizuje ve vzdělávacích oborech *Rozumová výchova* a *Řečová výchova*. Toto rozdělení vzdělávací oblasti se týká vzdělávání žáků s těžkým mentálním postižením a souběžným postižením více vadami.

Obsah vzdělávacího oboru *Rozumová výchova* je rozdělena na tematické okruhy:

- rozvíjení poznávacích schopností,
- rozvíjení logického myšlení a paměti,
- rozvíjení grafických schopností.

Ve výuce se vzdělávací obsah jednotlivých okruhů vzájemně prolíná. V Rozumové výchově je snaha o dosažení a rozvíjení rozumových schopností žáků na optimální možné úrovni.

Rozumová výchova je vrcholem rozvoje poznávacích osobnostních složek osobností s mentálním postižením. Tito jedinci bývají v oblasti vnímání, představ, pozornosti, myšlení, řeči a paměti ochuzení, proto by mělo jít o činnost i s reedukačními cíli. Rozvoj poznávacích osobnostních složek by měly zahrnovat cvičení smyslů, senzomotoriky, rozvoj představ a představivosti, cílenou práci s myšlenkovými operacemi, trénink paměti, postupy zaměřené na chápání, vnímání svého těla, aktivní dosahování výsledků v různých činnostech, postupy zaměřené na schopnosti rozhodování, řešení situací (Valenta, Müller, 2007, s. 220).

Vzdělávací obor Řečová výchova zahrnuje tematický okruh Rozvíjení komunikačních dovedností, který je nástrojem funkčního dorozumívání žáků. Vede žáky k rozvíjení slovní zásoby, řečových schopností, komunikačních dovedností, k vnímání a chápání různých jazykových sdělení. Rozvíjení řečových dovedností ovlivňuje rozvoj poznávacích, citových i volních vlastností žáků.

Řečová výchova je spjata s rozumovou výchovou a prolíná veškerou výchovou a vyučováním mentálně postižených. Cílem řečové výchovy je kompenzovat nedostatky

slovního vyjadřování, které vyplývá z postižení nebo z vývoje ochuzeného o některé podněty. Řečová výchova by měla být systematickým budováním slovní zásoby, nacvičováním vyjadřovacích dovedností, vytváření schopností porozumění a smysluplného užívání řeči (Valenta, Müller, 2007, s. 220).

Pro žáky, u nichž je verbální komunikace omezena nebo zcela nemožná a vzdělávání běžně užívanými metodami není možné, jsou určeny *Augmentativní a alternativní komunikační systémy*. Tyto systémy napomáhají překonávat komunikační bariéry, dorozumívat se a komunikovat se svým okolím, vyjadřovat svoje pocity, přání a reagovat na podněty.

Využití netradičních speciálních metod a technik umožňuje žákům přístup ke vzdělání a jeho zvládnutí v rámci individuálních možností.

Návrh učiva rozumové výchovy

- vnímat různé podněty a reagovat na ně,
- orientovat se ve vztazích k nejbližšímu prostředí, denním časovém rozvrhu, vnímat prostor,
- poznat a používat předměty denní potřeby, uplatňovat základní hygienické a sebeobslužné činnosti,
- vnímat a uspokojovat základní životní potřeby, sdělit své pocity a upozornit na zdravotní potíže,
- koncentrovat se na určitou činnost,
- rozlišovat velikost a tvary předmětů, dvojic obrázků,
- řadit obrázky podle zadaných kritérií, zvládnout složení dějových obrázků,
- orientovat se na stránce, na řádku, číst vybraná písmena a krátká slova,
- opakovat slova a krátké říkanky, reprodukovat krátký text, vyprávět podle obrázku,
- přiřazovat číslice počtu prvků,
- uchopit a podržet podaný předmět, uchopit tužku, štětec nebo jiné psací náčiní,
- nakreslit různé druhy čar, poznat grafickou podobu písmen,
- napsat několik vybraných tiskacích písmen a číslic,
- poznat základní geometrické tvary (Brychnáčová, 2006, s. 79 – 81).

Návrh učiva řečová výchovy

- dechová, hlasová a artikulační cvičení,
- výslovnost, intonace, rytmizace,
- edukace a reedukace řeči, rozvoj fonetického sluchu,
- rozvoj komunikace, alternativní a augmentativní způsob komunikace,
- přednes, vyprávění, říkanky, krátké básničky, popis obrázků,
- poslech předčítaného textu,
- reprodukce a dramatizace – říkanky, básničky, jednoduché příběhy,
- rozšiřování slovní zásoby, základy techniky mluveného projevu,
- základní komunikační pravidla, konverzační cvičení,
- tvorba otázek a odpovědí,
- mimojazykové prostředky řeči – mimika, gesta (Brychnáčová, 2006, s. 22).

II Praktická část

V praktické části bakalářské práce je nastíněna oblíbenost výchov na speciální základní škole – hudební, výtvarné, tělesné a pracovní, a na 1. stupni a v pomocných třídách i řečové. Hlavně pracovní výchova je pro žáky, které mají problém s učením a chováním, důležitá.

8 Cíl bakalářské práce

Cílem praktické části je charakterizovat smyslové výchovy na speciálních základních školách a zjistit, která smyslová výchova je u dětí nejoblíbenější a navrhnout doporučení pro zlepšení vnímání smyslových výchov dětmi.

V této bakalářské práci jsem se snažila shromáždit údaje o výuce jednotlivých smyslových výchov, o jejich oblíbenosti u žáků speciálních základních škol a o významu výchov v rozvoji osobnosti žáků.

8.2 Stanovené předpoklady

1. Lze předpokládat, že více než 60% žáků 1. stupně má nejraději hudební výchovu.
2. Lze předpokládat, že více než 70% žáků 2. stupně má nejraději pracovní výchovu.
3. Lze předpokládat, že většina dětí ze sociálně slabých rodin nemá pomůcky na výchovy.

8.3 Charakteristika zařízení, ve kterém probíhalo výzkumné šetření

Speciální základní škola sídlí v části budovy ZŠ. Máme v pronájmu část pavilonu pronájem byl placen do 31.12.1997 MěÚ , od 1.1.1998 byla budova převedena do užívání ZŠ, které také v současné době speciální škola hradí nájem za užívání části pavilonu a tělocvičen ZŠ.

Škola má 11 tříd, které jsou plně obsazeny, ředitelnu, sborovnu, školní družinu. V přízemí pavilonu máme pronajatu kuchyňku a dílnu na Pv, která nebyla ZŠ dostatečně využívána.

S účinností od 1.5.2006 došlo ke změně v rejstříku škol - název školy:

Speciální základní škola, Štětí, příspěvková organizace

Druh školy:	Základní škola		
Obory vzdělávání:	79-01-B/001	Pomocná škola	délka studia: 10 let
	79-01-C/001	Základní škola	délka studia: 9 let

Od 1.9.2007 Školní vzdělávací program „Školou do života“, 79-01-C/01 Základní škola.

Speciální základní škola, na které byl průzkum prováděn, byla zřízena za účelem poskytování základního vzdělávání, které vede k tomu, aby si žáci osvojili potřebné strategie učení a na jejich základě byli motivováni k celoživotnímu vzdělávání. Aby se učili tvořivě myslet a řešit přiměřené problémy, účinně komunikovat a spolupracovat, chránit si své fyzické i duševní zdraví, vytvořené hodnoty a životní prostředí, být ohleduplní k jiným lidem, k odlišným kulturním a duchovním hodnotám, poznávat své schopnosti a reálné možnosti a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o své další životní dráze a svém profesním uplatnění.

Organizace také poskytuje vzdělání žákům s těžkým mentálním postižením, žákům s více vadami a žákům s autismem. Organizace dále zajišťuje zájmové vzdělávání, které poskytuje účastníkům naplnění volného času zájmovou činností se zaměřením na různé oblasti.

Důraz je kladen na pracovní vyučování a s tím související pozdější zařazení žáků do zaměstnání a společnosti. Neopomíjí se pochopitelně ani složka estetická - ve výtvarné výchově, a rozvoj pohybových dovedností - v tělesné výchově. To, že děti jsou úspěšné, potvrzuje i účast a velmi dobré umístění jak v soutěžích výtvarných, tak sportovních.

Snahou pedagogů je naučit děti i činnosti nad rámec osnov ZvŠ a PŠ, které by jim pomohly v dalším životě - např. vaření, šití, netradiční výtvarné techniky, základní sportovní hry.

8.4 Použité metody

Dotazník je metoda sloužící k hromadnému zjišťování jevů, např. osobnostních vlastností – temperamentových nebo charakterových, postojů, názorů, zájmů apod.

Nestandardizovaný dotazník byl určen žákům základní speciální školy na druhém stupni. Dotazníkové šetření proběhlo ve speciální základní škole. Celkem bylo rozdáno 37 dotazníků, vyplněných se vrátilo 37 dotazníků (dotazníky žáci vyplňovali v přítomnosti učitele), což představuje 100 % návratnost.

Dotazník obsahoval 9 otázek sestavených na základě stanoveného cíle.

- První otázka se týkala výběru nejoblíbenější výchovy.

- Otázky č. 2 – 3 se týkaly hudební výchovy. Zjišťovaly, zda děti rády zpívají a jakou činnost v této výchově preferují.
- Další dvě otázky se zaměřily na oblast výtvarné výchovy.
- Otázky č. 6 – 7 se zabývaly pracovní výchovou. Zde žáci vybírali oblíbené činnosti v této oblasti.
- Další část dotazníku (otázky č. 8 - 9) se týkala tělesné výchovy.
- U otázek 3, 5, 7 a 9 mohli žáci označit více odpovědí.

V dotazníku byly použity otázky uzavřené. Kompletní znění dotazníku je uvedeno v příloze č. 1.

Pozorování je metoda založená na sledování chování jedinců, je vždy výběrové, zaměřené na určitou činnost jedince nebo jedinců. Pozorování bylo záměrné a přímé, kde jsem se zúčastnila aktivit, které žáci dělali.

Metoda pozorování byla použita u žáků na 1. stupni a u žáků pomocných tříd. Pozorování probíhalo při hodinách výchov, za přítomnosti žáků a učitele, který danou výchovu učil.

8.5 Popis zkoumaného souboru

Dotazník byl rozdán 37 žákům ze 4 tříd druhého stupně.

Pozorování bylo prováděno v šesti třídách. Počet žáků se pohyboval kolem 35 žáků.

8.6 Přehled zjištěných údajů a jejich interpretace

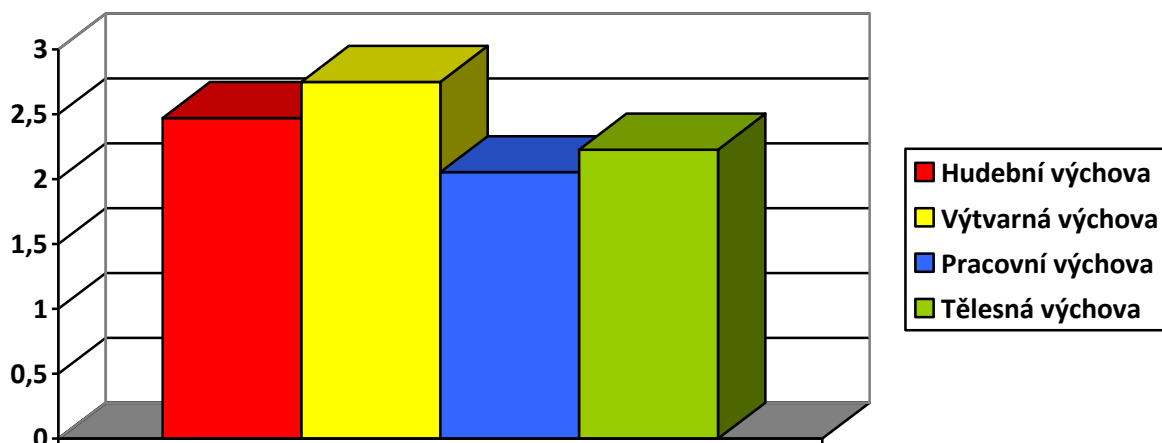
Tabulky dotazníku, kromě první otázky, jsem rozdělila na čtyři části – počet respondentů celkem, dívky, chlapce a procenta. Dotazníku vyplnilo 27 chlapců a 10 dívek.

1) Kterou výchovu máš nejraději?

Žáci zde seřadili jednotlivé výchovy podle oblíbenosti. Známkovali výchovy od 1. do 5. Při pozorování v pomocných třídách a na prvním stupni jsem se zaměřila na reakce žáků při práci v jednotlivých výchovách, jak se zapojovaly do činnosti apod.

Tabulka č. 1: Hodnocení výchov podle průměru

Smyslová výchova	Průměr	Oblíbenost
Hudební výchova	2,472	3
Výtvarná výchova	2,75	4
Pracovní výchova	2,055	1
Tělesná výchova	2,228	2

Graf č. 1

Zdroj: vlastní výzkum

Nejoblíbenější výchovou je podle žáků 2. stupně pracovní výchova, následuje tělesná výchova, hudební výchova a výtvarná výchova.

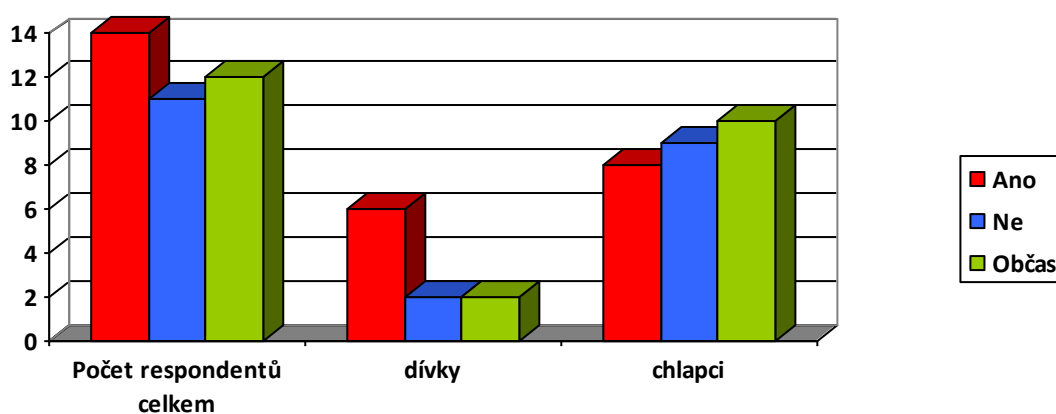
V pomocných třídách podle mého pozorování jsou nejoblíbenější hudební a pracovní výchova. Méně oblíbená je výtvarná výchova a nejméně oblíbená řečová výchova. Myslím si, že děti radši manuálně pracují a u zpěvu se nemusí tolik soustředit, a to u řečové výchovy musí.

Na prvním stupni je podle mého pozorování nejoblíbenější hudební výchova, následuje pracovní výchova, výtvarná výchova a řečová výchova. Žáci rádi zpívají s doprovodem hudebních nástrojů. Paní učitelka hrála na klávesy a kytaru, děti doprovázely na Orffovy hudební nástroje. Při pracovní výchově si vyrobily různé řachtící nástroje, které také rády používají.

2) Zpíváš rád?

Žáci zaškrtovali odpověď ano, ne, občas.

	Počet respondentů			Vyjádření celkem (v %)
	celkem	dívky	chlapci	
Ano	14	6	8	38
Ne	11	2	9	30
Občas	12	2	10	32
Celkem	37	10	27	100

Graf č. 2

Zdroj: vlastní výzkum

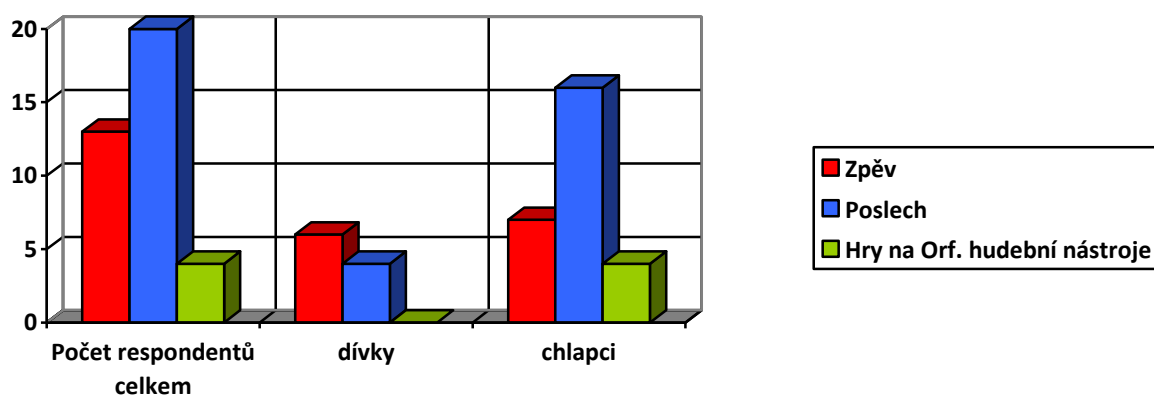
Na druhou otázku odpovídalo celkem 37 žáků druhého stupně, z toho bylo 10 dívek a 27 chlapců. Z odpovědí vyplývá, že 14 žáků zpívá rádo, z toho je 6 dívek a 8 chlapců, 11 žáků nezpívá rádo, z toho 2 dívky a 9 chlapců a 12 žáků zpívá rádo občas, z toho 2 dívky a 10 chlapců. Nejradši zpívají písničky, které se hrají u táboráku. Z toho vyplývá, že 38% žáků rádo zpívá. Nerado zpívá 30% žáků a občas si rádo zazpívá 32% žáků.

Z pozorování v pomocných třídách a na prvním stupni jsem usoudila, že žáci zpívají rádi dětské písničky, rádi zpívají za doprovodu hudebního nástroje. Na začátku hodiny se rozezpívávají souborem písní, které se učí od začátku školního roku. U toho doprovázejí paní učitelky tleskáním, bubnováním, řachtáním.

3) V hudební výchově mám nejradši:

Tabulka č. 3

	Počet respondentů			Vyjádření celkem (v %)
	celkem	dívky	chlapci	
Zpěv	13	6	7	35
Poslech	20	4	16	55
Hry na Orf. hudební nástroje	4	0	4	10
Celkem	37	10	27	100

Graf č. 3

Zdroj: vlastní výzkum

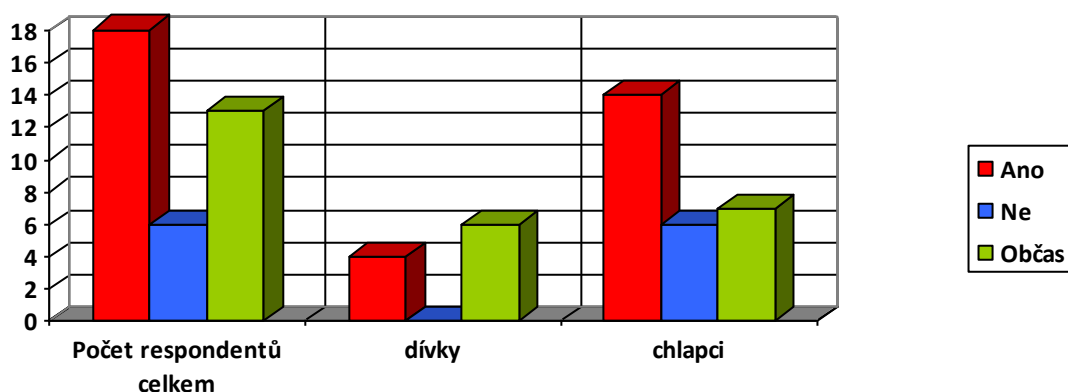
V dotazníku jsem se ptala žáků druhého stupně, co mají v hudební výchově nejradši, zda zpěv, poslech nebo hru na Orffovy hudební nástroje. Zpěv má rádo 13 žáků, z toho 6 dívek a 7 chlapců, poslech má radši 20 žáků, z toho 4 dívky a 16 chlapců a hru na Orffovy hudební nástroje mají rádi 4 chlapci a žádná dívka. Z toho vyplývá, že mají žáci raději poslech než zpěv a jiné aktivity v hudební výchově. Zpěv má rádo 35% žáků, poslech má rádo 55% žáků a hru na Orffovy hudební nástroje má rádo 10% žáků.

V pomocných třídách a na prvním stupni mají podle mého pozorování žáci rádi zpěv spojený s hrou na Orffovy hudební nástroje. Zapojili se všichni žáci. Dívky se zapojily hned na začátku hodiny, chlapci jsou více stydliví, zapojili se v průběhu hodiny.

4) Kreslíš rád?

Tabulka č. 4

	Počet respondentů			Vyjádření celkem (v %)
	celkem	dívky	chlapci	
Ano	18	4	14	49
Ne	6	0	6	16
Občas	13	6	7	35
Celkem	37	10	27	100

Graf č. 4

Zdroj: vlastní výzkum

Na otázku, zda žáci rádi kreslí, odpovědělo ano 18 žáků, z toho byly 4 dívky a 14 chlapců, ne odpovědělo 6 žáků chlapců a občas odpovědělo 13 žáků, z toho 6 dívek a 7 chlapců. Z toho vyplývá, že výtvarnou výchovu má 49% žáků rádo, 16% žáků nerado a 35% žáků kreslí rádo občas.

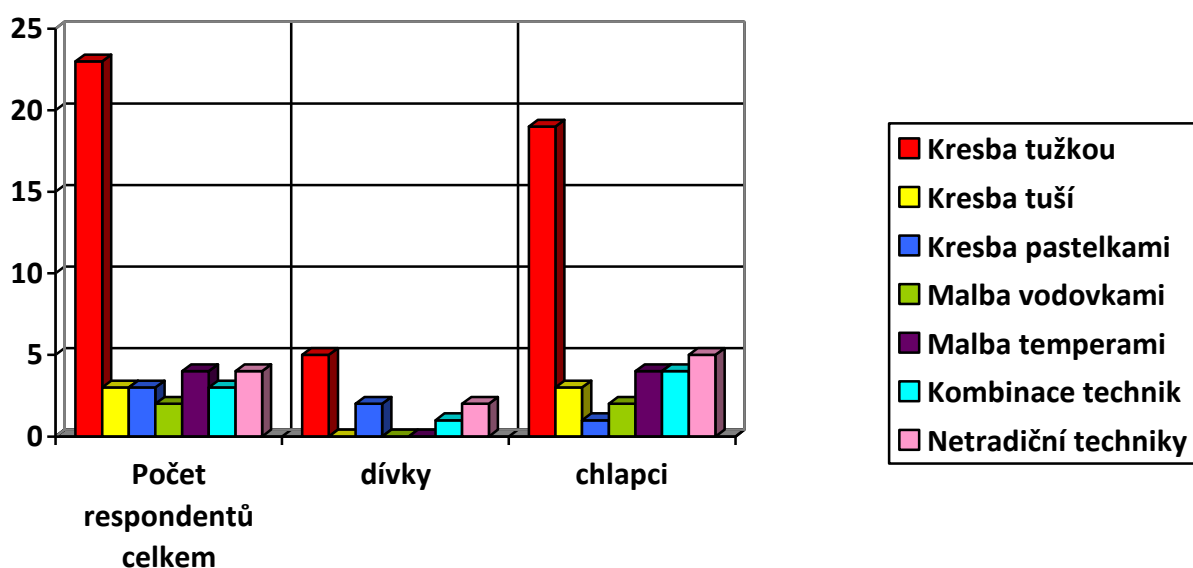
V pomocných třídách je výtvarná výchova součástí pracovních činností. Žáci mají více hodin než na 1. a 2. stupni. Z mého pozorování vyplynulo, že mají výtvarnou výchovu rádi jen někteří žáci, některá témata odmítali dělat, hlavně chlapci.

Na prvním stupni je výtvarná výchova oblíbená, také záleželo na tématu.

5) Ve výtvarné výchově mám nejradši:

Tabulka č. 5

	Počet respondentů			Vyjádření celkem (v %)
	celkem	dívky	chlapci	
Kresba tužkou	24	5	19	65
Kresba tuší	3	0	3	8
Kresba pastelkami	3	2	1	8
Malba vodovými barvami	2	0	2	5
Malba temperami	4	0	4	10
Kombinace technik	5	1	4	14
Netradiční techniky	7	2	5	19
Celkem	48	10	38	

Graf č. 5

Zdroj: vlastní výzkum

Na otázku, co mají žáci nejradši ve výtvarné výchově, zaškrtovali někteří žáci více aktivit. Nejradši mají žáci na 2. stupni kresbu tužkou – 24 žáků, z toho 5 dívek a 19 chlapců. Kresbu tuší si oblíbili 3 chlapci, kresbu pastelkami 3 žáci, 2 dívky a 1 chlapec, malbu vodovými barvami 2 chlapci, malbu temperami 4 chlapci, kombinaci technik má rádo 5 žáků, z toho 1 dívka a 4 chlapci a netradiční techniky si oblíbilo 7 žáků, 2 dívky a 5 chlapců. Nejvíce žáků,

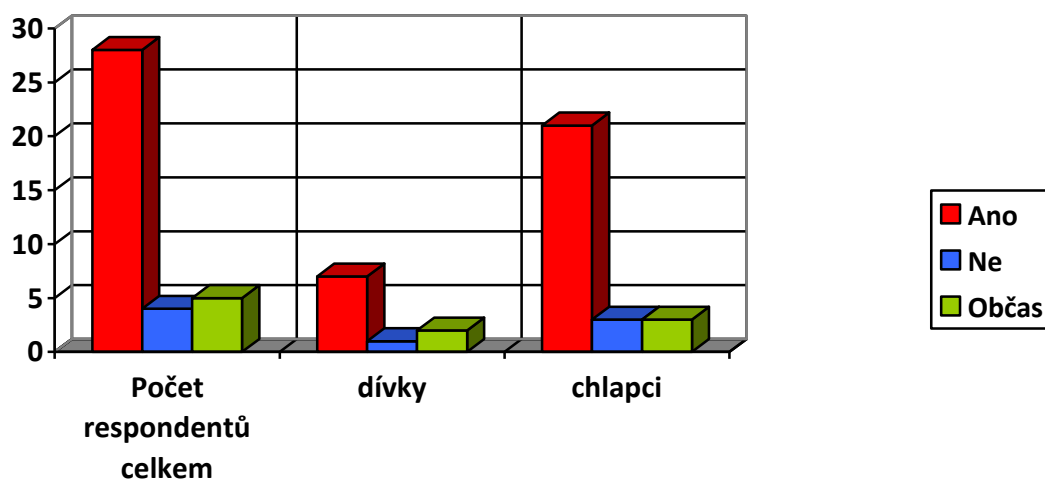
celkem 65% má rádo kresbu tužkou. Podle mého mínění to bude tím, že žáci nemají a nenosí pomůcky do hodin výtvarné výchovy a tužku mají v penále vždy po ruce.

V pomocných třídách a na prvním stupni žáci rádi malují vodovými barvami a temperami, mají oblíbené i netradiční techniky. Zřejmě to bude tím, že pro většinu žáků je to něco nového, malovat štětcem.

6) Máš rád(a) pracovní vyučování?

Tabulka č. 6

	Počet respondentů			Vyjádření celkem (v %)
	celkem	dívky	chlapci	
Ano	28	7	21	76
Ne	4	1	3	11
Občas	5	2	3	13
Celkem	37	10	27	100

Graf č. 6

Zdroj: vlastní výzkum

Na otázku, zda mají žáci rádi pracovní výchovu, odpovědělo ano 28 žáků, z toho bylo 7 dívek a 21 chlapců, ne odpověděli 4 žáci, 1 dívka a 3 chlapci a občas má rádo pracovní výchovu 5 žáků, 2 dívky a 3 chlapci. Pracovní výchovu má rádo 76% žáků, nemá rádo 11% žáků a 13% žáků pracuje rádo občas.

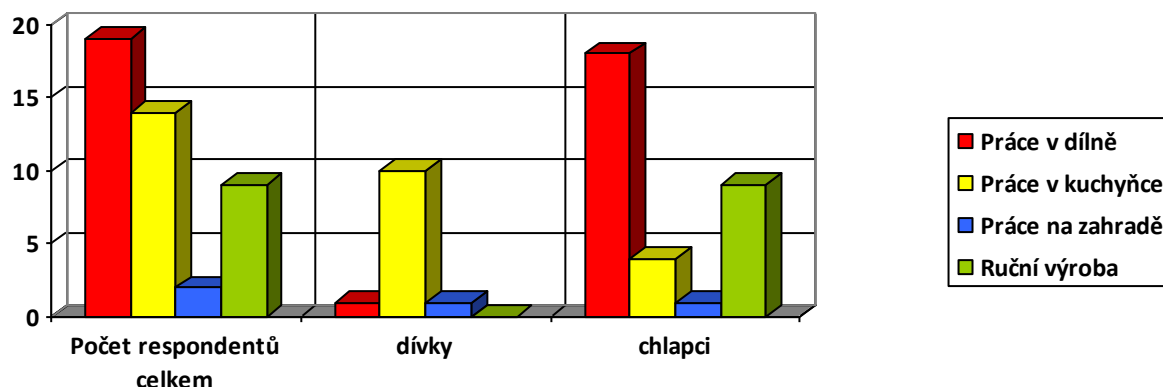
Z pozorování v pomocné třídě a na 1. stupni jsme zjistili, že žáci mají pracovní výchovu hodně oblíbenou. Vytváří různé výrobky, které se vystavují na školní i veřejné výstavě a žáci

jsou nadšení z toho, že mají svůj výrobek na výstavě vystavený. Nejradši mají asi netradiční techniky a práci v kuchyňce.

7) V pracovním vyučování mám nejradši:

Tabulka č. 7

	Počet respondentů			Vyjádření celkem (v %)
	celkem	dívky	chlapci	
Práce v dílně	19	1	18	51
Práce v kuchyňce	14	10	4	37
Práce na zahradě	2	1	1	5
Ruční výroba	9	0	9	24
Celkem	44	12	32	

Graf č. 7

Zdroj: vlastní výzkum

Na otázku, co mají žáci nejradši v pracovní výchově, zaškrtovali někteří žáci více aktivit. Práci v dílnách má podle vyplněného dotazníku rádo 19 žáků, z toho 1 dívka a 18 chlapců. Práci v kuchyňce, což obnáší příprava jídla, stolování, úklid apod. má rádo 14 žáků, z toho je 10 dívek a 4 chlapci. Práci na zahradě, jako je úklid okolo školy a péče o záhony mají rádi pouze 2 žáci, 1 dívka a 1 chlapec. Ruční práce ve třídě, např. vyrábění z papíru, látky, provázků atd., má rádo 9 chlapců, dívka žádná. Z toho vyplývá, že 51% žáků má rádo práci v dílnách, 37% žáků práci v kuchyňce, 5% má rádo práci na zahradě a 24% žáků má rádo ruční práci.

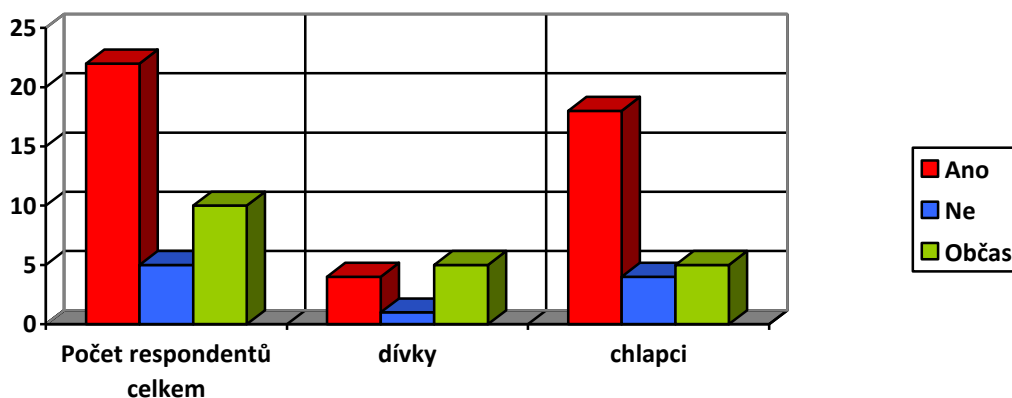
V pomocných třídách je pracovní výchova na rozvrhu téměř každý den. Děti vyrábí velké projekty, dělají společná díla. Podle mého pozorování usuzuji, že mají žáci pomocných tříd pracovní výchovu rádi. Je to předmět, který jde těmto žákům asi nejlépe.

Na 1. stupni žáci také rádi pracují s různým materiálem. Jsou rádi, když jsou jejich výrobky na výstavě, jsou rádi, když si je můžou vzít domů a potěšit s nimi své blízké.

8) Cvičíš (sportuješ) rád(a)?

Tabulka č. 8

	Počet respondentů			Vyjádření celkem (v %)
	celkem	dívky	chlapci	
Ano	22	4	18	60
Ne	5	1	4	13
Občas	10	5	5	27
Celkem	37	10	27	100

Graf č. 8

Zdroj: vlastní výzkum

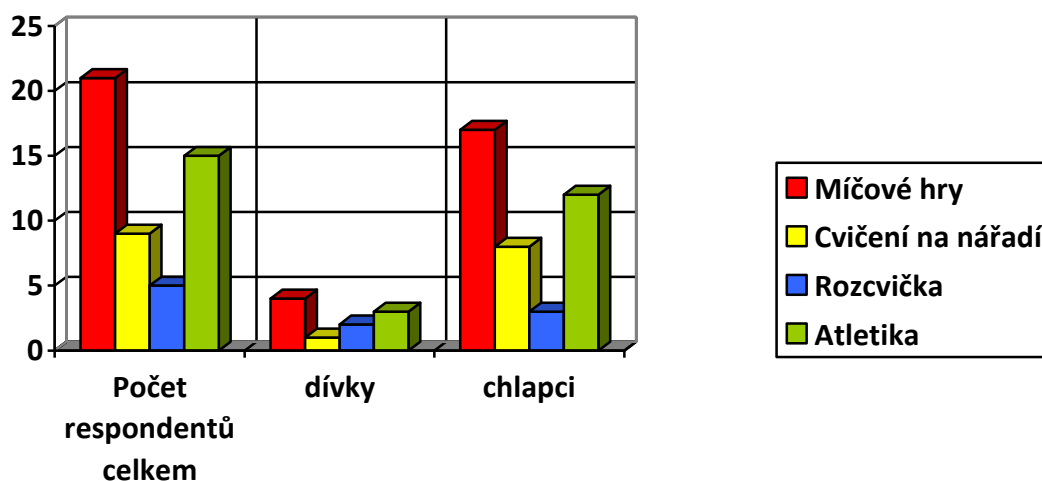
Na otázku, zda žáci rádi cvičí, sportují, odpovědělo ano 22 žáků, z toho byly 4 dívky a 18 chlapců, ne odpovědělo 5 žáků, 4 dívky a 4 chlapci a občas si rádo zacvičí 10 žáků, 5 dívek a chlapců. Rádo cvičí 60% žáků, nerado cvičí 13% žáků a jen občas si rádo zacvičí 27% žáků.

V pomocných třídách a na prvním stupni podle mého pozorování cvičí žáci rádi. Jen děti, které mají nadváhu, mají s pohybem problémy.

9) V tělesné výchově mám nejradši:

Tabulka č. 9

	Počet respondentů			Vyjádření celkem (v %)
	celkem	dívky	chlapci	
Míčové hry	21	4	17	56
Cvičení na náradí	9	1	8	24
Rozcvička	5	2	3	13
Atletika	15	3	12	40
Celkem	50	10	40	

Graf č. 9

Zdroj: vlastní výzkum

Na otázku, co mají žáci nejradši v tělesné výchově, zaškrtovali někteří žáci více aktivit. Míčové hry má rádo 21 žáků, z toho 4 dívky a 17 chlapců, cvičení na náradí má rádo 9 žáků, z toho je 1 dívka a 8 chlapců, rozcvičku má rádo 5 žáků, 2 dívky a 3 chlapci a atletiku má rádo 15 žáků, 3 dívky a 12 chlapců. Míčové hry má rádo 56% žáků, atletiku má rádo 40% žáků a méně oblíbené je cvičení na náradí – 24% žáků a rozcvičku rádo provádí 13% žáků.

Podle mého pozorování žáků pomocných tříd a 1. stupně jsem usoudila, že mají rádi různé závody, míčové hry a pohybové hry. Méně oblíbené je cvičení na náradí a rozcvička.

Záznamy o pozorování

Z pozorování v pomocné třídě a na 1. stupni v první třídě při výtvarné a pracovní výchově jsme zjistili, že žáci rádi zkouší nové techniky. I když si někdy nejsou jisti výsledkem a na začátku práce jsou nejistí, pomocí paní učitelky většinou práci dokončí a mají z ní velkou radost. Na začátku školního roku někteří žáci první třídy neumí pojmenovat některé pomůcky na výtvarnou a pracovní výchovu. Paní učitelka žákům pomůcky popsala a řekla žákům, na co budou jednotlivé pomůcky potřebovat. Někteří žáci neuměli držet nůžky v ruce a stříhat. Po pár hodinách výtvarné nebo pracovní výchovy se to naučili. Voskovky a tuž, žáci, kteří nenavštěvovali mateřskou školu, také neznali.

Paní učitelka na začátku každé hodiny žáky motivuje vyprávěním, pohádkou, poté žákům sdělí, jaké pomůcky budou na svůj výrobek nebo výtvar potřebovat. Žáci si připraví pomůcky a čekají na další pokyny. Paní učitelka sdělí žákům zadání a náčrtek ukáže na tabuli nebo na obrázku. Někdy žákům udělá náčrtek slabě na čtvrtku a žáci to obtáhnou a domalují.

Na 1. stupni ve vyšších třídách již žáci vědí, že jim paní učitelky při pracovní a výtvarné výchově rády pomůžou a myslíme si, podle nadšení žáků, že se těší na výsledek své práce.

Z pozorování v hodinách hudební výchovy v pomocných třídách a na 1. stupni se domníváme, že žáci mají zpěv a hru na různé řachtací nástroje, velmi rádi. Zpívají a hrají s velkým nadšením. Žáci mají rádi i různá pexesa, hádanky a hry týkající si hudební výchovy.

Žáci jsou naučení, že před hodinou hudební výchovy jdou pro pomůcky do třídy, kde paní učitelka, která je má na hudební výchovu, učila hodinu před nimi. Jsou nedočkaví a ve třídě se dohadují, kdo ten den pro pomůcky půjde. V hodině hudební výchovy se žáci učí nové písničky. Každou hodinu se naučí jednu písničku, pokud je píseň delší, učí se po slokách. Při další hodině si novou písničku nebo sloku zazpívají a učí se další. Při další hodině znovu zpívají píseň, kterou se naučili jako první a postupně k tomu přidávají další a další písničky. Při takovém rozezpívávání žáci dostávají různé řachtací vajíčka a nástroje, na které hrají. Paní učitelka žáky naučila ke každé písničce jiný styl řachtání a hraní. Žáci mají toto rozezpívávání moc rádi, když se paní učitelka spletla a začala jinou písničku, žáci ji hned upozornili, že nyní má být jiná písnička. Po rozezpívání a zopakování naučených písní se žáci učí novou písničku, ke které paní učitelka řekne pohádku nebo rozdá omalovánku. Po naučení písně si žáci hrají hry, které se týkají tématu, např. pexeso s hudebními nástroji, domino, řeší různé skrývačky.

9 Shrnutí výsledků průzkumu

V naší práci jsme předpokládali, že žáci pomocných tříd a 1. stupně mají nejradši hudební výchovu, žáci 2. stupně mají nejradši pracovní výchovu. Tento předpoklad se nám z analýzy šetření potvrdil. Zpracované výsledky dále ukázaly, že nejméně oblíbenou výchovou v pomocných třídách a na 1. stupni je výtvarná a pracovní výchova a na 2. stupni hudební výchova.

Domníváme se, že v pomocných třídách a na 1. stupni je výtvarná výchova a pracovní výchova méně oblíbená z důvodu nedostatku pomůcek pro tyto hodiny. Hlavně u sociálně slabých rodin. Žáci si pomůcky přinesou na začátku školního roku. Během dalších měsíců pomůcky vypotřebují nebo ztratí a je velmi těžké od některých rodičů získat další. Argumentují tím, že bylo v seznamu pomůcek napsané určité množství např. lepidla, barevného papíru apod., a to by mělo dětem stačit celý školní rok.

Dále se domníváme, že na 2. stupni je hudební výchova nejméně oblíbená z důvodu adolescence žáků. Žáci se v tomto věku začínají před sebou stydět. Chlapci začínají mutovat, dívky se chtějí zalíbit chlapcům.

Velmi mě potěšil zájem žáků 2. stupně 6. třídy o to, jak dopadlo jejich výtvarné zpracování klauna, které jsem zadala i v pomocných třídách a na 1. stupni ve 4. třídě.

Náš průzkum byl zaměřen na zjištění oblíbenosti smyslových výchov na speciální základní škole. Pozorováním a dotazníkovou metodou jsme se snažili zjistit, která z výchov je u žáků nejvíce oblíbená a která méně oblíbená. Domníváme se, že je oblíbenost smyslových výchov ovlivněna i sociokulturním prostředím, ve kterém žáci vyrůstají.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo charakterizovat smyslové výchovy na speciální základní škole a zjistit, která smyslová výchova je u dětí nejoblíbenější a navrhnout doporučení pro zlepšení vnímání smyslových výchov dětmi. Do výzkumu bylo zapojeno cca 72 respondentů. Pomocí metody pozorování v pomocných třídách a na 1. stupni a dotazníkového šetření u žáků na 2. stupni bylo zjištěno, že žáci pomocných tříd a 1. stupně mají nejradši hudební výchovu, následuje tělesná, pracovní a výtvarná výchova. Z dotazníku, který vyplňovalo 37 žáků 2. stupně, bylo zjištěno, že nejoblíbenější výchovou je pracovní výchova, má ji rádo 76% žáků,

následuje tělesná výchova s 60%, výtvarná výchova s 49% a nejméně oblíbená je hudební výchova, tu má rádo 38% žáků.

Pozorování v pomocných třídách a na 1. stupni jsme číselně nezpracovávali. Díky aktivitě žáků v jednotlivých výchovách si myslím, že mají žáci výchovy rádi. Jen řečová výchova, kde by si žáci měli osvojovat praktické informace, které si musí pamatovat, jim dělala problémy.

Při výzkumu na 2. stupni jsem nejdříve žáky informovala o dotazníku, který vyplňovali. Dotazník byl anonymní. Žáci s vyplňováním neměli žádný problém. Pro vyplnění měli žáci dostatek času. Zajímali se o výsledky dotazníku, které jsem jim po zpracování sdělila.

Výsledky, které jsme získali zpracováním dotazníku, jsme zanesli do tabulek a sloupcových grafů. Tabulky byly rozděleny na počet respondentů, dívky, chlapce a procenta, které jsme počítaly z celkového počtu respondentů. Sloupcové grafy byly rozděleny na počet respondentů celkem, dívky a chlapce. Barevně byly rozlišeny odpovědi žáků.

Díky tomu, že byly dotazníky vyplňovány ve třídách za přítomnosti učitelů, měly jsme stoprocentní návratnost. Žáci velmi ochotně spolupracovali, brali to jako zpestření vyučování. Po odevzdání dotazníku se strhl rozhovor, kde žáci sdělovali své pro a proti ve výchovách, co by chtěli dělat jinak atd.

Díky spolupráci všech respondentů se bakalářská práce velmi dobře zpracovávala. Zjistila jsem, že se moje předpoklady potvrdily. I když v pomocných třídách a na prvním stupni nemám číselné hodnoty, podle našeho pozorování by to tak bylo.

Navrhovaná opatření

Chtěla jsem zjistit, jak si žáci v pomocné třídě, na 1. stupni ve 4. třídě a na 2. stupni v 6. třídě poradí se stejným úkolem. Motivace byla ve všech třídách stejná. Úkol se týkal výtvarné výchovy, kde měli žáci udělat koláž klauna, šaška.

Nejprve jsme si ve všech třídách pověděli, jak by měl takový klaun nebo šašek vypadat, jaký je rozdíl mezi mimem, pierotem, klaunem a šaškem. Podívali jsme se na fotografie v knihách a na internetu. Žáci měli na výběr, zda budou dělat klauna z barevného papíru nebo si ho nakreslí a vystříhnou a poté nalepí na připravený podklad. Podklad je udělaný z čmáranice několika barev. Žáci pomocné třídy lepili klauny z barevného papíru, žáci 1. a 2. stupně si klauna nakreslili na papír, vystříhli a nalepili na připravený podklad, viz. Příloha 2.

Z průzkumového šetření vyplynulo pozitivní i negativní zjištění. Předkládáme některá navrhovaná opatření, která by mohla přispět ke zkvalitnění výuky hudební, pracovní, výtvarné, tělesné a řečové výchovy:

- hledat nová témata pro výuku,
- snažit se využívat nové pomůcky a doplňky do výchov,
- pochválit každou práci, ne každý člověk je od přírody šikovný, měla by se cenit i snaha žáka,
- rozdělit práci na určité oddíly,
- mluvit s žáky, jak by si představovali práci, kterou jim zadáme,
- v hudební výchově zařadit hudebně pohybovou činnost nejen na říkanky, ale i moderní tance, pohyb podle hudebního doprovodu i z cd nosičů, které se žáci přinesou, nechat občas volnou hodinu, žáci by mohli organizovaně dělat oblíbenou činnost v hudební výchově,
- ve výtvarné výchově využití netradičních technik, používání různorodých tradičních i netradičních materiálů, nechat občas volnou hodinu, ať si žáci určí, co chtějí kreslit,
- v pracovní výchově tvořit práce, které jsou dále k užitku, pracovat s netradičním materiálem,
- v tělesné výchově vymýšlet nové hry nebo přizpůsobovat pravidla jinak těžkých her, lépe žáky seznámit s tělocvičným náradím, předvést nebo pozvat někoho, kdo předvede na náradí cviky, aby se žáci nebáli, více pohybových her (spousta dětí sedí u televize a počítače celé odpoledne).

Výchovy by se na speciální základní škole měly přizpůsobovat věku a momentálnímu stavu žáků. Ne vždy máme náladu si zpívat, malovat, vařit, uklízet. Neměli bychom žáky nutit do činnosti násilím nebo hrozit po školou, tím je spíše odradíme. Měli bychom žákům vysvětlit klidným hlasem, proč bychom si měli zrovna teď zazpívat, něco namalovat, vyrobit. Velmi důležitá je motivace. Při motivování žáků bychom neměli opomenout, že v minulé hodině se jim práce povedla. Neměli bychom na žáky tlačit, aby bylo vše perfektní. Vždyť chybami se člověk učí.

Seznam použitých zdrojů

BRYCHNÁČOVÁ, Eva a kol. *Rámcový vzdělávací program pro základní školu speciální*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2006.

BRYCHNÁČOVÁ, Eva a kol. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání – příloha upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2005.

ČERNÁ, Marie. *Česká psychopedie*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1565-3.

PEŠATOVÁ, Ilona, TOMICKÁ, Václava. *Úvod do integrativní speciální pedagogiky*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita, 2007. ISBN 978-80-7372-268-5.

PIPEKOVÁ, Jarmila, et. al. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 2. vyd. Brno: Paido, 2006. ISBN 80-7315-120-0.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN – 80-7178-772-8.

ŠVARCOVÁ, Iva. *Mentální retardace*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. 192 s. ISBN 80-7178-821-X.

ŠVARCOVÁ, Iva. *Mentální retardace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2006. 200 s. ISBN 80-7367-060-7.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3.vyd. Praha: Portál, 2002. 444 s. ISBN 80-7178-678-0.

VALENTA, Milan, MÜLLER, Oldřich. *Psychopedie*. 3. aktual. a rozš. vyd. Praha: Parta, 2007. ISBN 978-80-7320-099-2.

Vyhláška MŠMT č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. In *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 20. s. 503 – 508.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), jak vyplývá z pozdějších změn. In *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 103. s. 4826 – 4904.

Seznam příloh

Příloha č. 1:

Dotazník

Příloha č. 2:

Práce žáků pomocné třídy, 2. stupně, 1. Stupně

Příloha č. 1

Dotazník

smyslové výchovy

Třída:

muž žena

1. Kterou výchovu máš nejradši? Oznámkuj jako ve škole 1-5.

- hudební výchova
- výtvarná výchova
- pracovní výchova
- tělesná výchova

2. Zpíváš rád(a)?

- ano
- ne
- občas

3. V hudební výchově mám nejradši:

- zpěv
- poslech
- hru na Orff.hudební nástroje

4. Kreslíš rád(a)?

- ano
- ne
- občas

5. Ve výtvarné výchově mám nejradši:

- kresbu tužkou
- kresbu tuží
- kresbu pastelkami
- malbu vodovými barvami
- malbu temperami
- kombinaci technik
- netradiční techniky (tisk, vyškrabávání....)

6. Máš rád(a) pracovní vyučování?

- ano
- ne
- nevím

7. V pracovní výchově mám nejradši:

- práci v dílně
- práci v kuchyňce
- práci na zahradě
- ruční práce

8. Cvičíš (sportuješ) rád(a)?

- ano
- ne
- občas

9. V tělesné výchově mám nejradši:

- míčové hry
- rozcvičku
- cvičení na nářadí (koza, hrazda...)
- atletiku (běh, skoky...)

Příloha č. 2

Práce žáků pomocné třídy

Práce žáků 1. stupně (4. třída)

Práce žáků 2. stupně (6. třída)

